

BUITEN

9^E JAARGANG N^O. 28.

ZATERDAG 10 JULI 1915.

Foto R. H. Herwig.

DE LUTTE BIJ OLDENZAAL. BOSCHPLEKJE BIJ „HET ZWAANTJE”.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES

INHOUD:

EEN BROEDERDIENST UIT 1815, DOOR M. C. KOOIJ—	
VAN ZEGGELEN (II)	BLZ. 326
DE LUTTE BIJ OLDENZAAL, DOOR PROF. DR. L. KNAP-	
PERT, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 325, 328—329
ZEER KORTE OORLOGSVERHALEN, DOOR G.	BLZ. 329
VOLUNTAS DEI, (GEDICHT), DOOR J. W. SCHOTMAN.	„ 330
VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK,	
(SLOT), DOOR RO VAN OVEN, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 330—332
HET VINGERHOEDSKRUID, DOOR K. SIDERIUS, GEÏLLUS-	
TREERD	BLZ. 332—333
UIT HAAGSCHE REGIONEN, VII, DOOR HAGANUS.	BLZ. 333
AMSTERDAMSCH MOLENS, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 334—335
HEIMWEE, DOOR J. RIETEMA	BLZ. 335
CAVE ROCK EN TAHOE MEER IN CALIFORNIË. ILLUSTR. „	336

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

EEN BROEDERDIENST UIT 1815.

DOOR

(II) M. C. KOOIJ—VAN ZEGGELEN.

„NU?” vroeg Eva.
„Nog niets”.... kwam Marion.... „Tante Anne-Bet denkt dat hij de brieven misschien niet gekregen heeft”.
„t Is wel vreemd”, zeide Eva „en wat denk jij er zelf over?”

Marion keerde zich naar het venster. „Ik weet 't niet....” maar toen weer beslist, zeide ze: „Hij moet de brieven niet gekregen hebben, anders was hij al hier geweest, maar.... misschien komt hij toch nog, vandaag of.... morgen....” en in zich zelf zeide ze: „Hij zal er zijn. René zal komen....” Er was een glans in haar oogen. Eva had bijna iets gevraagd. „Hou je van René?” maar neen, ze zou het niet. Ze had Wouter beloofd er niet over te spreken; ze zou toonen dat ze zwijgen kon. „Kom, ga mede”, zeide ze, „Guardin moet de kamer in orde maken”.

Eva droeg de rozen en geurende jasmijnen zelf, wilde ze niet aan Marion geven die haar helpen wou. „Neen, neen, 't waren haar bloemen.” Ze gingen de gangen door naar de appartementen van lady Richmond die zeker Eva al wachtte, maar midden op de trap, juist bij de breede omzwenking, stond Wouter. Hij ving zijn bruid op in zijn uitgebreide armen en zij, de handen vol bloemen, liet zich kussen....

Marion gleed lachend langs hen heen....

Het was een drukke dag; er viel nog heel wat te beschikken vóór den avond van Eva's feest en het bal van lady Richmond. Marion nam nu den kortsten weg naar huis, Rue de Namour, Place royale, een stuk van de breede Rue royal en dan was ze er, maar juist bij de bocht tusschen Place en Rue royale werd ze tegengehouden.

„Zoo vroeg al op 't pad?”

Het was Frans Boellaart, de jonge beeldhouwer. Marion voelde het bloed naar haar wangen gaan en daarom geneerde ze zich en bloosde nog meer.

„Nu?” vroeg hij, met zijn oogen diep in de hare.

Ze had zich fluks hersteld en zeide luchtigjes wat over haar bezoek bij Eva, 't bloemen brengen aan de bruid.... Ze liep door en hij ging natuurlijk met haar mede.

Frans Boellaart stak het niet onder stoelen en banken dat hij verliefd was op Marion Verstraete. In vurige Vlaamsche verzen had hij haar die liefde al meermalen beleden en voor Marion werd het een lastig geval, want onsympathiek was hij haar niet. In-

tegendeel, ze voelde zich dikwijls door hem medegesleept. Van het eerste oogenblik af, de keer waarop zij met lady Richmond en Eva Macdonald zijn atelier bezocht had, wist zij het, dat hij haar zocht, was zij door zijn voortdurende attenties geveid en toch gehinderd. Het was ook vooral omdat hij kunstenaar was, dat zij zich tot hem aangetrokken voelde.... als zij elkaar aandeden, voelden beiden ieder misschien weer anders, dat er een band tusschen hen was. Het maakte Marion onrustig en het deed haar terugzien naar den tijd in Holland als naar een kalm meer, omringd van hooge beschermende boomen. Brussel had wel opeens een nieuwe wereld voor haar geopend, licht, prikkelend van allerlei emoties die tot nu toe door haar ongekend waren. Zeker zou ze later, in Holland terug zijnde, weer verlangen naar dit vroolijke lichte leven maar nu, nu! o, als een bang vogeltje zou ze soms haar hoofd willen verbergen, terug willen vliegen naar haar oud kamertje op de markt in den Haag; als iets veilig voelde zij nu de omgeving daar; als iets veilig de eenvoudige kring van eenvoudige menschen, waarin ze daar verkeerd had. Hier was alles zoo anders. Ook de kunstenaars. Al de Hollandsche schilders, die ze kende, waren rustige bescheiden fijnvoelende menschen. Hier waren ze anders. Luidruchtig zeiden ze wat ze dachten en voelden, ook hun oordeel over personen. Nergens had men haar zoo in 't gezicht gezegd dat ze „mooi” was, dat ze een stem als een engel had, oogen die iemand verliefd maakten, dat ze een persoontje was om nooit te vergeten. Ze waren nu eenmaal zoo hier; zij zelf begon zich ook gemakkelijker, minder schuchter te bewegen en ze wist zelfs te pareeren waar het noodig was. Frans Boellaart was tamelijk intiem met haar geworden, grootendeels door haar dagelijksch bezoek op zijn atelier, waar Eva Macdonald voor hem poseerde. Er was als cadeau aan Wouter een buste van haar gemaakt en Eva wilde „iemand” mede hebben als zij ging poseeren. Soms vergezelde Emilie Wittinga haar, maar meest was het Marion geweest, en zoo was zij zich thuis gaan voelen op Boellaart's atelier. Nu waren de bezoeken op het atelier afgeloopen en Boellaart zocht op alle manieren weer aanraking. Het feest bij lady Richmond had de gezochte gelegenheid gebracht. Samen met Marion Verstraete zou hij iets voordragen. 't Was zelfs op verzoek van den bruijom dat zij zouden geven „Soldaatjes op Marsch!” Marion had er zich wel eerst tegen verzet. Neen, neen dat niet! O, zeker, ze wilde wel iets met Boellaart voordragen, ze wist dat hij goed declameerde, ze zou aan hem althans een artistieken partner hebben, maar „Soldaatjes op Marsch” neen dat kon niet! Het was toen nog in den tijd dat er iederen dag bericht van René verwacht werd; daarom wilde zij niet, daarom kon zij niet; maar nu opeens, de laatste week, was zij veranderd, had zij toegegeven aan Wouter's wensch. Zij zou het kleine pittige scènetje samen zeggen met Frans Boellaart. René kwam immers toch niet, René liet immers niets van zich hooren?en toch! toch! Was daar niet altijd die stem diep in haar, die zeide dat hij wel kwam!... dezen morgen daar voor het venster van Eva's kamer zelfs duidelijker, zekerder dan ooit....!

„Je bent abstrait van morgen” vroeg Boellaart, „niet? ja, ik geloof 't wel! Zullen we straks nog even repeteeren?”

„Heel noodig vind ik 't niet”, zeide Marion. „We kennen onze rol, en de expressie lag er al goed in, de vorige maal”.

„Voor mij is 't noodig, hoog noodig”, meende hij, „en dan m'n uniform; je moet nog eens nazien of alles wel in orde is en of ik er niet al te gek in uit zie. Ik wil er niet gek uitzien naast zoo'n mooie cantinière”. Ze stonden nu voor het huis hoek Montagne du Parc en Rue Royale waar v. Rodenberghe een verdieping gehuurd had na de komst van Juffrouw Anne-Bet. „Ik kom dan even met m'n pakje, na de lunch of vóór de lunch? dat is toch eigenlijk beter niet waar?”

Zijn lachende oogen zochten de hare en Marion, wel wetend dat Tante Anne-Bet hem graag mocht en hem wel op de lunch zou houden, zeide: „Welnu ja, vóór de lunch dan!”

„Marion”, zei hij zacht met haar hand in de zijne, „je hebt oogen vandaag.... weet je hoe?....”

„Neen, neen”, zei ze lachend, „ik wil 't niet weten, laat me nu gaan....” Ze gleed langs hem heen, de poort in; hij zag haar de half bezonde binnenplaats overgaan, hij zag haar tenger figuurtje verdwijnen in de donkere opening van de breede gang....

Even voor twaalfen was hij er. Marion zat nog over haar werktafel die om goed licht te hebben vlak bij het hoekraam geschoven was, dat uitzag op de Montagne du Parc en de levendige Rue royale.

Wouter had haar verzocht den bruidswaaijer voor Eva te beschilderen en weken lang, veel langer dan zij anders over zulk een werk deed, was zij daarmede bezig geweest. Het was niet omdat deze bewerkelijker was geweest dan andere, maar het ontwerp had veel tijd gekost. Zij kon er niet mee klaar komen. De eene geop het sombere motief dat haar voorzweefde, een verluchting van een oud lied, Chanson sur la guerre de Bretagne,....

„....Gentils gallans de France, qui en la guerre allez
„Je vous prie qu'il vous plaise mon ami saluer”

„Comment le salurai-je quant point ne le cognois?”
„Il est bon à conquistre; il est de blanc armé

„Et du bout de sa lance un fer d'argent doré”,
„Ne plore plus, la belle, car il est trespasé”.

„Il est mort en Bretagne, les Bretons l'ont tué”.

Maar dat kon zij immers niet kiezen voor een bruidswaaijer?

Hoe was 't mogelijk dat ze aan zooiets dacht? en dan zij, die zich vast had voorgenomen niet meer zulke ingewikkelde onderwerpen als motief te nemen, maar alleen eenvoudige uit de natuur?.... Maar het liet haar niet los....

't Slanke meisjesfiguur links beneden, de handen iets geheven, vragend: „Je vous prie qu'il vous plaise....” en dan boven rechts de rand, vormend wazig als een droom de massa, die ten strijde trekt en hij die „bon a conquière” is in 't midden van hen met la croix blanche, met zijn gouden sporen, met zijn vergulde lans....

't Was onmogelijk dat op een bruidswaaijer te schilderen.... een waaijer waarmede Eva zich zou toewuiven, waarmee ze spelen zou, waarmede ze een coquet tikje zou geven op de een of andere hand....

Er moest een besluit genomen worden en eindelijk had ze gekozen een eenvoudige myrthetak, stelen en blaadjes zoo gestileerd — dat ze als fijne spiralen uit de ivooren staafjes te voorschijn schenen te komen, boven bij den rand een volblad-motief vormend, maar toen ze aan de opdracht voldaan had, begon ze voor zich zelf aan haar „Chanson de Bretagne” op een ivoorkleurige lap.

Ze had er nu de laatste penseelstreken aan gedaan, toen Boellaart binnen kwam. Juffrouw Anne-Bet had hem op de lunch gevraagd en dadelijk zouden ze aan tafel gaan als Wouter thuis kwam.

„Mag ik zien?” vroeg Boellaart, naar Marion's werktafel gaande en zij hield hem vlg den bruidswaaijer voor, hopen de dat hij de andere niet zou zien.

„Mooi, fijn”, vond Boellaart.... „maar wat maak je daar?”

„Niets bijzonders”, zeide ze, „'t is maar wat knoeien voor me zelf”. Hij was dadelijk vol aandacht, steunde met beide handen op de tafel om goed te zien.

„Niets bijzonders?.... waar heb je dat prachtige motief van daan?”

„Een oud liedje dat me niet uit de gedachte wil”.

Dat was het eigenlijk niet wat Boellaart vroeg; de oorsprong kon hem niet schelen, maar 't ontwerp, de teekening, de compositie vooral troffen hem; hij voelde in haar de kunstenaarsziel en toen opeens zag hij Marion aan, maar zij, afgewend naar het raam, toonde haar fijn profiel, was met haar gedachten verweg, dat bespeurde hij, zij maakte op hem in het hoge binnenvallend licht, een niet uit te spreken indruk van melancolie, 't maakte hem schuchter, stil opeens....

Juffrouw Anne-Bet kwam binnen. Voor haar was het leven zoo geheel anders dan in den Haag.... ze miste het groote huis waar ze bedrijvig in ronddoelde den morgen en den middag tot 's avonds toe. Hier was alles zoo wereldsch, er was bijna niets voor haar te doen. Zij was alleen hier gekomen om Wouter's trouwen bij te wonen en dadelijk daarna zou zij ook Brussel verlaten en in den Haag het huis klaar maken voor het jonge paar. Wouter en Eva beiden waren er op gesteld dat zij blijven zou. „Tante Anne-Bet houdt de teugels van het huishouden”, had Wouter gezegd, „en mijn vrouw, Tante, die moet maar doen wat ze wil; we zullen haar vreugd geven, als een roos moet ze bloeien”. Zou zij zich niet liever terug trekken? Was het niet beter?.... Zoo graag had ze René eens over de zaak gesproken, maar van hem kwam er geen bericht, geen antwoord zelfs op de beide brieven die Wouter hem gezonden had, waarin hij hem van zijn trouwplannen vertelde! — In alle geval zou Juffrouw Anne-Bet vooreerst in den Haag blijven en zorgen dat het huis er goed uitzag, als in den nazomer het jonge paar in den Haag kwam. O, zij zou blij zijn als ze weer terug was. Brussel was mooi, ja dat was waar.... maar al die vroolijkheid hinderde haar. Stond de oorlog wellicht niet voor de deur? De menschen waren zorgeloos, vond ze, maar zelf van opgeruimd gestel, zette ze zich daar wel langzamerhand over heen en nam 't leven zooals het was. Misschien werd zij zelf oud en tobberig? kom, dat mocht niet! en toch, was Marion hier vroolijk? Zij meende in 't meisje den laatsten tijd een zekere zwaarmoedigheid te bespeuren, die haar niet beviel. Dat moest ze tegen gaan, natuurlijk, ook nu ze binnenkwam zette ze haar opgeruimdste gezicht. De grijze oogjes tintelden donker in haar rond gelaat waar een lijst van grijzende krullen en fijne kant van de muts een bijzondere charme aan gaf.

„Zullen we naar de eetzaal gaan?” vroeg ze Marion en Boellaart. De beiden gingen graag mede. Ieder nam een arm van Tante Anne-Bet en zoo kwamen ze gedrieën juist binnen, toen Wouter de trap op kwam. Ik ben er dadelijk, zeide hij, en ging even naar zijn kamer.

In de kleine eetzaal, gelijkvloers met de groote hoekkamer met twee ramen uitkomend op de Montagne du Parc, stond de tafel gereed. François, die met Juffrouw Anne-Bet mede gekomen was voor Wouter's bruiloft, had juist den schotel met glanzend parelmoeren schelvisch op tafel gezet....

„Om te schilderen, Juffrouw Anne-Bet”, zei Boellaart, „maar ook om te eten!”

„We zullen ze maar eten, vindt u niet?” vroeg juffrouw Anne-Bet.

Maar eerst wachtten ze tot Wouter kwam en toen hij er was, levendig, vol behoefte om zijn werk van dien morgen te vertellen, één en al emotie over 't gebeuren van het leven, zetten zij zich allen om de lunchtafel. Buiten speelde de torenklok van de St. Gudule een spel van lichte arabesken. Het was de laatste maal, dat Wouter als ongetrouwd man bij Juffrouw Anne-Bet aan tafel zat. Van avond zou er niet van dineeren komen door het groote feest bij lady Macdonald en morgen gingen hij en Eva weg.

Behalve Boellaart dachten allen er aan en allen dachten ook aan iemand die niet bij hen was, aan René.

„De Prins is van morgen aangekomen”, zeide Wouter.

„Wel een bewijs”, kwam Boellaart „dat hij „Comte-le-Brain” gerust alleen durft laten”.

Wouter zag hem aan, wat verbaasd. „O maar, natuurlijk!” zeide hij, en hij vertelde van den „Prince d'Orange” den sympathieken jongen man, die van morgen nog even bij den Minister was geweest, zoo kant en vroolijk, vol krijgsverhalen van zijn kamp. Hij was door hem geïnviteerd geworden met eenige anderen om bij hem in het Oesterwpen, de club waar de Prins president van was, te komen lunchen; maar hij had bedankt omdat hij wel wist hoe 't ging daar. Men plakte er lang, vooral omdat het de eenige club was waar gerookt werd! Hij had nu zijn tijd wel nodig!

„Van avond zal jullie hem zien; hij is eigenlijk expres voor het bal overgekomen. Ik ben er trotsch op, dat een van de kranigste officieren onder al die Engelschen juist een Hollander is”.

Pol, de hond kwam om eten bedelen. Wouter streek hem over den zachten zijgen kop.... „Straks hoor, straks”.

Een licht wijntje besproeide de visch. Daarna schonk Juffrouw Anne-Bet een geurig kop koffie en toen de lunch afgelopen was, vroeg Wouter: „En Marion, de waaijer?”

Marion haalde de bruidswaaijer.

Wouter had hem niet willen zien eer hij af was, alleen had hij het ivoeren onderstuk zelf uitgekozen, om de andere een open-gewerkte en een met een slank en relief beeldje bewerkte staaf. Marion's fijne teekening op het wit satijn was juist sprekend genoeg om het ivoor de hoofdzaak te doen blijven.

Wouter was er zeer mee ingenomen. „Juist iets voor Eva”, zeide hij, „ze zal hem prachtig vinden. Wat moet Marion daar nu voor hebben, Tante Anne-Bet?”.... en hem nog eens voor zich uit houdende: „Hij is waarachtig goud waard”.

„U zegt 't al”, zei Juffrouw Anne-Bet, lachend, „als hij goud waard is, welnu dan is hij goud waard!”

„Hebt u de andere al gezien?” vroeg Boellaart.

„Ja, die is ook....”

Maar Marion viel Boellaart in de reden.... „Neen, neen die laat ik nog niet zien.... die is nog niet af!”

„Af, af.... och kom, je moet er niets meer aan doen.... Meneer v. Rodenberghe, hij is geslaagd, zoo geslaagd....”

„Liever niet, Boellaart, nu niet”, zeide Marion en haar oogen kregen op eens een smeekende uitdrukking die Boellaart niet begreep....

„Artisten gevoelens, Mijnheer Boellaart”, zeide Wouter lachend, „die eerbiedig je toch? Nu, ik neem mijn waaijer mede, die krijgt ze van avond. Tante Anne-Bet, blijf nu niet den heelen middag thuis, 't is zulk mooi weer! Je moet het park zien en 't Grand Sablon! prachtig nu!”

François kwam op dat oogenblik binnen met brieven. „De post!” kwamen Wouter en Tante Anne-Bet tegelijk. Zou er eindelijk bericht van René....? Wouter brak ongeduldig beide brieven open, maar och, aan het adres had hij het al gezien, niets van René. „Geen bericht?” vroeg Juffrouw Anne-Bet.

„Niets!” zeide Wouter koel en met een misnoedige trek op zijn knap gezicht ging hij naar de deur, zeide de dames en Boellaart goeden middag en verdween.

François sloot de deur achter hem, maar eerst schudde hij nog eens zijn hoofd en keek Juffrouw Anne-Bet en Marion aan.

Marion's hart had gebonsd toen François de brieven bracht en nu zou ze wel kunnen schreien....

„Zullen we nu nog even repeteeren?” vroeg Boellaart. „Ik heb mijn uniform mee gebracht, piek fijn.... Mag ik 't nog even aantrekken, Juffrouw Anne-Bet. U zult wel zien of er nog iets aan ontbreekt”.

„Zeker”, zei Juffrouw Anne-Bet. „Hiernaast is het spreek-kamertje, daar hebt u een spiegel”.

„Goed, goed, ik ben dadelijk terug, als korporaals van 't reserve bataljon, zooveelste brigade....!” Zijn lachend gezicht keek nog even om den hoek van de deur, maar Marion zag hem niet aan, zij keek uit het raam, zag in de Montagne du Parc schoolkinderen voorbij gaan.... een kleurige groentenkar met een ezel bespannen stond voor het huis aan den overkant stil.... maar zij zag het zonder te weten.... ze hoorde ook niet dat Tante haar vroeg straks na de repetitie nog wat uit te gaan.... zij zag een weg, een lange met boomen beplanten weg, 't stof wemelde er hoog op.... twee vermoeide paarden trokken iets zwaars, een reiskoets met koffers en kisten.... in die koets was René....

„Hij komt, hij komt toch!” 't Ging als een vreugdekreet door haar heen. Zij wist 't, ze voelde zich opeens jong en gelukkig, een vreugdestroom ging door haar heen, en toen ze zich van het venster afwendde, stonden haar donkere oogen weer gloedvol en levendig. Nu hoorde ze pas Tante's vraag, ja, ja zeker, ze zouden uitgaan straks na de repetitie. Och, die malle Boellaart, om nu nog te willen repeteeren! Daar was hij in het uniform. 't Stond hem eigenlijk paskwillig. Z'n artiesten-kep was er niet naar. Maar Marion, nu weer vroolijk, danste opeens om hem heen.

„Het korporaaltje! het korporaaltje!”

„Mijn aller allermooist marketenstertje”, zei Boellaart en zich niet storende aan juffrouw Anne-Bet, nam hij Marion's handen, blij haar weer opeens vroolijk te zien, „je bent om te zoenen!”

(Wordt vervolgd).

Foto R. H. Herwig.

DE LUTTE BIJ OLDENZAAL. HET ERVE DUIVENDAL.

DE LUTTE BIJ OLDENZAAL.

MEN zendt mij een aantal foto's, om mijne herinnering op te scherpen bij het schrijven over dit uitverkoren stukje vaderlandschen grond. Maar ik heb ze nauwelijks nodig. Klaar staat mij zijne schoonheid voor den geest en van de bekoring zijner lieflijkheden is de heugenis onverflauwd gebleven. Bedriegt mij de menschelijke neiging, om het verledene op te sieren en wat achter ons ligt te idealiseeren tegen de waarheid in? Speelt zij mij parten, de herinnering aan die vreugderijke dagen, toen in dit kleine paradijs te zamen waren, die nu door zeeën en landen gescheiden zijn? Ik geloof het niet. Want hier is die zuivere natuur, die uit hare volheid een genot biedt, dat in zijne echtheid ook voor later, nuchter nadenken blijft bestaan.

Het komt aanstonds, nadat gij Oldenzaal hebt verlaten en den straatweg naar Bentheim zijt opgegaan. De boschlucht waait u tegemoet met hare zoete geuren, haar balsemieke reuken van eiken en dennen, van aarde en bladeren, die zijn als blijde profetieën van de weelde, die gij smaken gaat. Hoe diep, hoe begeerig ademt gij haar in, met wat hunkerend verlangen ijlt gij die wereld van heerlijkheid te gemoet! Nog enkele minuten en ter weerszijde omvangt u het woud. Weder een poos — ik weet niet op de seconde af hoe lang; maar ik meen is het een klein half uur rijden van het station Oldenzaal naar de Lutte — en achter eene daling van den weg ligt het „Zwaantje”, het middelpunt van dit beloofde land. Iets verder ter rechterzijde het dorpje. De straatweg zelf voert verder naar de Deutsche grens en voorts naar Bentheim.

Geen reisgids in miniatuur schrijf ik. Het behoeft ook niet, want er bestaat zulk een boekje voor de Lutte, overgedrukt uit „Elk wat wils”, Zondagsblad van het Dagblad voor Twente. Mij lokt het met de pen de blijde herinneringen vast te leggen aan wat ons hart zulk een diepe vreugde bracht. Het is vooreerst de overvloed der verrukkelijkste vergezichten. Van allerlei punten, den Haakenberg, de Belvédère, den Tankenberg vooral (65 M. boven A.P.) doet zich de oneindigheid open van het wijde land. Het zijn de donkere massa's der bosschen, waarboven de blauwe nevel hangt, het zijn de heuvelen en dalen, de akkerlanden tegen de flanken der hoogten, rieten boeredaken, die uit het groen opduiken, het zijn de verre torenspitsen van Gronau, Ootmarsum, Denekamp, Enschede, Nordhorn, en over al deze pracht van wijd uitgespreide heerlijkheid heen het koepeldak der hemelen, waaruit het gouden licht der glorieuse zomerzon neervalt. Het is als eene bevrijding uit banden van eindigheid. O, de weelde van te staan zoo hoog en vrij, rondom de stilte en de ruimte van lucht en landen, overal de opgetogenheid dezer wijde wereld van opperste schoonheid. In den vroegen morgen eene hoogte op-

geklommen, ziet gij naar het Oosten de zon in majesteit oprijzen boven het slot Bentheim, des avonds, als zij haren tocht langs den hemelweg heeft volbracht, daalt zij neer achter de bosschen, waarin Delden verborgen ligt — het zijn de horizonten der liefelijke streken, waarin onze snoeren gevallen zijn. Alleen reeds om hare vergezichten dan is De Lutte uwe genegenheden waard.

Nu gedenk ik de gewijde stilte harer bosschen. Ook hier is de natuur niet meer gansch ongerept. Ook hier heeft de bijl wel haar wreede werk van vernieling gedaan. Maar er bleef nog genoeg over van ongedeerde woudnatuur, om er het hart aan op te halen. Er is daar eene plaats, genaamd „Het erve Duivendal”, waaromheen het bosch zich uitspreidt en tot ingaan noodt. Hier is de rust en de waardigheid van oude, ernstige boomen, die geslachten hebben zien komen en gaan. Hier rest nog iets van dat geheimzinnige van „diep in het bosch”, dat zoo bedarend, zoo ontspannend en zoo gezegend is, omdat het losmaakt van het moderne leven en wonderbaar schijnt terug te voeren naar lang vervlogen tijden. Althans doet het iets gevoelen, van wat in oude dagen van medeleven-met-de-natuur het woud in menschenzielen wekte: eerbied, vreeze ook, maar toch ontzag vooral. In heilige bosschen dienden de vaders hunne goden. Daarom immers wandelt Sprookje zoo gaarne in het bosch. „In een groot woud”, zoo begint het telkens. Daar staat de holle boomstam, waarin de kinderen schuilen, als zij op de vlucht zijn voor de booze stiefmoeder, in het bosch vinden zij het huisje van pannekoeken; hier komt Roodkapje den wolf tegen; hier verdwalen schoenmaker en snijder, die op avontuur uitgaan, „en het was er zoo stil als in eene kerk”. Waar zou ook Sprookje liever wandelen dan hier, waar hare rappe voetjes zoo luchtig en veerkrachtig stoort in haar onuitputtelijk fantaseeren, waar de vredige rust haar ongemoeid droomen laat, en smook noch roet haar blank gewaad bezoedelen. Laat zij vrij rondgaan en turen naar het licht, dat, tusschen de wuivende bladerkronen door, sprankels strooit op haar blonde hoofd. Van achter de boomen begluren de dwergen haar met slimme oogjes.... een vos komt dichterbij en lekt haar handje.... een woudduif laat zich wiegen op haar schouder.... Zoo voert de droomerige stilte van het bosch den geest naar oude tijden terug, zoo strooien de ruischende boomen kalmte en vrede neder, hier b.v. op dat plekje in de Helle of hier in het Kruusselter bosch.

Het is hier het land van verre wandelingen en fietstochten. Natuurlijk ook van nog-een-klein-stapje-om, voor wie ouderdom of ziekte de beenen stram maakten, het Kruusselt, de Beernink, verder al de Klieverink, nog verder (een uurtje) naar villa Koper-

boer, waar in de diepte de trein naar Salsbergen voortsneelt. Maar jonger krachten en frisscher bloed gaan in den vroege morgen op pad en wandelen over hoog en laag, in onophoudelijke afwisseling van schoonheid, bosch en hei en akkerland, naar het Lutterzand, of Denekamp, of naar Weerselo met haar oude abdij, naar Ootmarsum, waar nog trotsher vergezicht dan van den Tankenberg den reiziger wacht — waarheen ook, door dit prachtige land, waar het nog niet overvol van menschen is, zonder de onsmakelijke sporen van hun verblijf, die op druk bezochte plekken u zoo wrevelig maken. Hier nog de ruimte, met zuivere lucht, met het maagdelijke nog der ongeschonden natuur. Fietswegen overal en voor een tocht als b.v. over Weerselo, Ootmarsum, Denekamp naar De Lutte terug is het rijwiel wel haast noodzakelijk. En nog verder tochten...? Maar wie zou begeeren nog verder zich te verwijderen van een plek, waar 't zoo goed is?

Geen land van water is het hier, dus niet van zeilen over wijde plassen met ruischend riet en de bolle winden in het zeil en het genoeglijk geluid der klotzende golfjes tegen den voorstevan, van al die kostelijke geneugten, die gesmaakt worden in uwe contrijen, o waterrijk Grouw, in dat „Eine-pike-lân,” onvergetelijk Friesche waterland, waarover Brusse onlangs schreef (N.R.C. van 13 Juni en volgende). Geen water dus? Op ééne uitzondering na, het heideland, het Lutterzand, waardoor de Dinkel stroomt, aan de oostelijke grens, de grillig kronkelende Dinkel, te wintertijd vaak een gezwollen stroom, bij Denekamp zich fatsoeneerend tot een vriendelijk riviertje, hier nog zich reppend tusschen fijnen, witten zandgrond ter eene, tusschen weiland ter andere zijde. Aan die oevers neer te liggen, onder overhangend geboomte, en den gezegenden invloed te ondergaan van deze natuur-ver-van-de-wereld, dat is een genot, waarvan de zoete heugenis nimmer sterft.

Maar nu. De stoffelijke mensch met stoffelijke behoeften, vindt hij hier ook bevrediging? Ai mij! Zal het niet den boozen schijn hebben, alsof al het geschrevene bestemd was uit te loopen op eene apotheose van het vermaarde hotel „Het Zwaantje”? Zal ik niet komen te liggen onder de smadelijke verdenking, dat de heer Boll mij heeft omgekocht met den traditioneelen „goeden maaltijd”, om daarna mij pen en papier voor te leggen? Hier moge mijn eerlijk getuigenis gelden, dat ik deze regelen schreef ver van De Lutte, op mijn Leidsche studeerkamer, bijkans twee jaren nadat mijne voeten in dat heerlijke land hebben omgewandeld. Dat, al verder, mijn vriend, de redacteur van „Buiten” reeds lang over De Lutte eenige regelen begeerde en toen, in overleg met den eigenaar van het hotel, mij tot schrijven uitnoodigde. Want ik behoef ook niet te verzwijgen, dat wij het daar naar den stoffelijken mensch goed hebben gehad, met frissche kamers en zenuwstallend bad en, voor 't overige, men behoeft geen Lucullus te zijn, om ontvankelijk te wezen voor de genoegens van een smakelijk maal en de bekoring van vriendelijke zorg. Zoo was het dáár. Maar ik verzeker plechtig, dat ik dit getuigenis afleg uit vrij begeeren en dat er geen misdadig komplot aan is voorafgegaan.

Vaarwel lezer, en mogen uwe schreden u nog eenmaal voeren naar dit lieflijk land.

L. KNAPPERT.

ZEER KORTE OORLOGSVERHALEN.

Een Engelsche jongedame, die in Nogent-sur-Marne woont, schreef in October 11. uit Frankrijk:

— Een paar weken geleden kwam iemand mijn vader roepen, omdat zich ergens op den straatweg een zieke Engelsche soldaat bevond, wien niemand verstaan of begrijpen kon. Hij bleek naar Vincennes te moeten en verlangde alleen wat eten voor zijn paard, dat reeds langen tijd gevestigd had. Intusschen had men hem al een stoel gebracht om op te zitten, azijn om aan te ruiken, een kom water om zich te wasschen, terwijl een goedig vrouwtje hem een stuk gebraden kuiken voorhield. De jongeman was buitengewoon blij, toen hij uit vaders

Foto R. H. Herwig.

DE LUTTE BIJ OLDENZAAL. PLEKJE IN „DE HEL”.

mond zijn landstaal hoorde. Zijn paard, dat hij trouw liefkoosde, kreeg dadelijk wat haverslobber en onderwijl werd heel wat afgebabbeld. Ook mijn moeder was op pad gegaan om hem te zien en werd hartelijk door hem begroet. Hij schudde haar beide handen ten afscheid en ik geloof, dat hij haar wel had willen kussen. Moeder stond te schreien om zijn: „God bless you!”

Een Duitsche soldatenarts deelde mede, dat hij op de binnenplaats eener woning in een Fransch stadje eensklaps een vrouwenstem vervaarlijk hoorde gillen.

't Leek moord of brand, en hij haastte zich om te zien wat daar wel gebeurde.

Het geschreeuw werd uitgestooten door een bepaald leelijke, oude Fransche meid, die doodsbang scheen voor een goedigen lobbies van 'n Beierschen treinsoldaat.

— Was giebt's denn hier?

— Oh! monsieur l'officier, il veut un baiser!

— Ich... i' will an Besen! zegt de Beier ongeduldig in zijn plat landstaaltje.

Het valt den dokter niet moeilijk het homoniemen-misverstand, dat een kus en een bezem op elkander lijken doet, op te helderen, waarop de Fransche oude jongejuifer weer lachen kan, terwijl de soldaat bromt: — Da hätt i' noch a Geld zu ham müssen!

Als ooit iemand het Victoriakruis verdiend heeft, — althans zoo is de meening van een gewonden Engelschen soldaat, die in York verpleegd werd, — als ooit een wezen zich voldoende onder-

Foto R. H. Herwig.

DE LUTTE BIJ OLDENZAAL. DE RIJKSSTRAATWEG BIJ „T ZWAANTJE”.

scheidde daarvoor, dan is het een paard van the Royal Irish Lancers.

Zijn berijder werd in een gevecht getroffen door een kogel tusschen de ribben en stortte ter aarde. De troep chargeerde juist in volen galop, doch nauwelijks lag de man op den grond of het paard had de gelederen al verlaten, keerde terug, beurde zijn meester aan de kleeren met zijn bek op en bracht zijn last bij een terzijde staande brigade, die afgezadeld op bevelen stond te wachten.

De man zal wel herstellen, heeft de dokter gezegd, maar hij zei er bij, dat iemand met zulk een wond geen nacht buiten had kunnen liggen en den morgen nog beleven.

Bereden corpsen op kameelen zijn in de Afrikaansche oorlogen door Napoleon en de Engelschen gebruikt, thans doen deze dieren aan het Suezkanaal weer goede diensten, zoowel aan Turksche als Engelsche zijde. In de Algerijnsche oorlogen maakten de Franschen ook gebruik van meegevoerde kameelen bij de cavalerie om de troepen in staat te stellen op een gegeven oogenblik op vlugvoetige, onvermoeide kameelen over te gaan tot den aanval.

Eigenaardig is, dat sedert de beslissende gevechten in den Afghaanschen krijg (1878—79) nimmer meer is gebruik gemaakt van olifanten als rijdieren in de gevechtlinie. In geschutoorlogen en bij het gebruik van vuurwapenen in 't algemeen bleken de olifanten meer en meer ongeschikt en werden ze aan het front vervangen door trekossen, minder aan paniek door het losbarstende schotengeweld onderhevig.

Zoo verdwijnt dan een der oudtijds meest geweldige oorlogshulpmiddelen voorgoed uit de gelederen, want vroeger vreesde men deze kolossen meer nog dan de pijlen hunner berijders. Cyrus voerde in zijn legers tienduizend olifanten mede. Koningin Semiramis had een evengroot aantal tot hare beschikking, volgens Diodorus.

Het eerste Boek der Maccabeën meldt hoe Koning Eleazar Savaran de grootste krijgsolifant van den vijand alleen aanviel en een doodelijken speersteek toebracht. Doch onder het ineenzinkende lichaam van het reuzendier werd de dappere vorst verpletterd.

Het werkzame aandeel der olifanten in het gevecht was niet gering; zooals Plutarchus in de beschrijving der Syrische oorlogen vertelt, vervolgden de olifanten woedend den vluchtenden vijand, ze vertraptten de vluchtenden onder hun logge pooten, spietsten ze aan hun slag tanden en smeten de lichamen daarna hoog op in de lucht onder geweldig brullen... thans zijn het elkander in uitwerking overtreffende springstoffen, waarmede de oorlogen gevoerd worden, — en voorwaar niet minder gruwelijk!

Als men aanduiden wilde, dat iemand heel ver weg ging uit ons dorp, dan sprak men in navolging van een oud vrouwtje daar het gevleugelde woord: „heelemaal naar Greuningenduitsland!” We moesten hieraan denken dezer dagen, toen we lazen hoe een Berlijnsche waschvrouw de verblijfplaats van haar ten oorlog getrokken man met verbluffend juiste geografie beschreef: „Hij is in Altengrabow, maar nu niet meer, nu is hij bij het veldleger in Posen, heel ver naar achteren, vlak bij Antwerpen, naar den kant van Belfort en niet ver van Parijs af”.

VERDWENEN BUITENPLAATSSEN IN DE VECHTSTREEK.
HUIZE ELSENBURG BIJ MAARSEN.

Een korporaal van de „Black Watch” was ooggetuige van het volgende:

Een der geiten, die de Indische soldaten van melk voorzien, was losgeraakt en verdwaald in de vuurlijn, waar het dier verschrikt rondliep tusschen de telkens uiteenbarstende granaten. Hulpeloos rende de geit heen en weer zonder den terugweg te kunnen vinden in haar steeds klimmenden angst. De noodkreten van het arme dier waren hartverscheurend.

Plots duikt de donkere gestalte van een Sikh op boven de loopgraven en rent bliksemsnel naar de geit toe te midden van het doodelijke vuur. De Duitschers zagen hem en het regende kogels om hem heen. De man greep de geit en bracht haar ongedeerd tot vlak bij de eigen loopgraaf, waar een bom een eind maakte aan het leven van beiden, mensch en dier. G.

VOLUNTAS DEI.

Op de akker zag 'k een maaier gaan,
Zijn wijden armzwaai wierp het graan,
Hij ging en zaaide in zware grond.
— De zon heel hoog te branden stond,
De lucht was blauw, de dag was warm,
Hij zaaide en zwaaide wijd den arm,
En spreidde 't graan op strook na strook;
De zon scheen heet en de aarde rook,
De vogels zongen luid hun lied,
De zaaier ging en hoorde 't niet,
En bleef op 't veld gestadig gaan
En spreidde op strook na strook het graan.

'k Hoorde in de nacht een stormwind gaan,
Luid sloeg de hagel in het graan
In 't rijpe graan en velde 't neer.
Liet af en keerde feller weer.
De wolken hingen laag en zwaar
En joegen aan en weer van daar
En dreigden wild... — Week werd de grond..
— De grauwe, matte morgen vond
Geen wuivend veld van halmen meer,
Het koren lag gebroken neer,
— De dagen gingen, regen zeeg
Uit grijze lucht en vocht damp steeg
Van 't veld en weekte 't liggend graan;
De greppels zag 'k vol water staan.

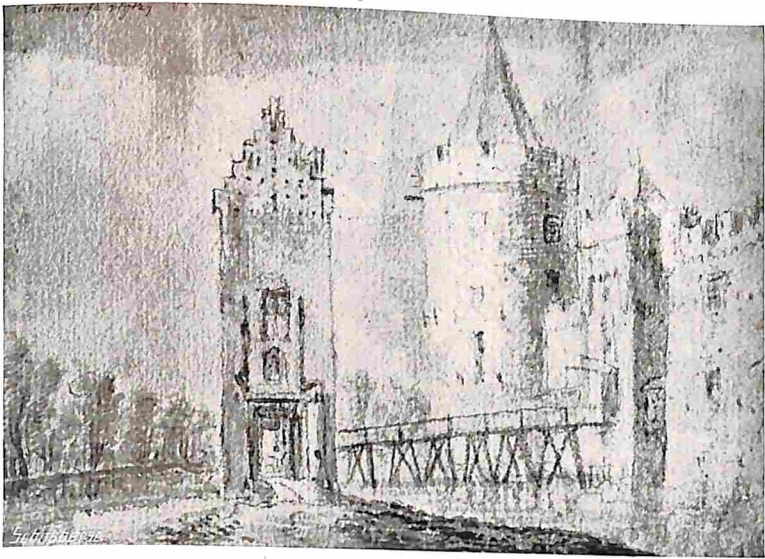
Weer blonk de zon en stoofde 't veld,
En had nauw nieuwe dag gemeld
Of 'k zag de zaaier voor zijn deur;
Hij rook van de aard' de vocht'ge geur
En ging op klompen de akker in,
En schudde 't hoofd met stoeve zin.
Ik zag hem bukken waar hij stond
En grijpen halmen van de grond;
Met ruwe vingers brak hij 't graan,

Zag dan zijn veld weemoedig aan:
„Uw Weg is ondoorgrond'lik, God!
Uw Wil is Wet...., mijn graan verrot!”
J. W. SCHOTMAN.

Verdwenen Buitenplaatsen in de Vechtstreek. (Slot).

VINDEN we hier nergens iets omtrent de inrichting der kamers, gelukkiger was ik bij 't zoeken naar platen van 't verdwenen Elzenburg, waarvan de dichter zegt, dat 't was, „een keurbanket voor 't graag gezigt, vol zwier en praal”. Van dit huis, bij Maarsen gelegen, geeft Stopendaal een aardige afbeelding: de stoffeering toont ons de zeer kalm-Hollandsche genoegens van het 18de-eeuwsche buitenleven. Alleen reeds de wijze, waarop 't paartje op 't steenen muurtje gezeten, aan 't converseeren is, de beide henge-laars aan de Vecht de visschen trachten te verschalken, aan de Vecht, waarin tergend-bedaard een paar zwanen zwemmen, terwijl de trekschuit voortzeurt door 't water, kortom, de geheele omgeving geeft ons een volmaakt indruk van de voor een twintigste-eeuwer eenigszins saai genoegens van 't buitenleven uit dien tijd.

Gaan we 't hek van 't buiten door, dan betreden we 't huis langs een dubbele hoge stoep, die, ofschoon aangepast aan de ruimte, die het terrein rondom 't huis hier meer biedt, dan een stads-

VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK.
CRONENBURG IN DE MIDDELEEUWEN.

Naar een teekening van A. Waterloo.

gracht kan geven, toch regelrecht van de stad naar hier schijnt overgebracht. 't Huis zelf behoort met zijn stijven aanleg onder die lustplaatsen, die het meest de gebreken van den toen heerschenden smaak vertoonden. Binnen in 't huis zien we aan 't einde van den breeden marmeren gang de zaal liggen: deze is geheel versierd en met gordijnen behangen volgens de mode van 't eind der 18e eeuw. Aan den langen wand, waar de schoorsteen is, zien we aan weerszijden van dien schoorsteen beschilderde wandvakken, terwijl boven de deuren mythologische schilderijen zijn aangebracht. Zoo is de geheele kamer in vakken verdeeld, behalve de tweede lange wand, waar zich de hooge ramen bevinden: over 't middelste hangen geplooid gordijnen, zooals ze nog in 't begin der 19e eeuw bij wijze van handwerkje door de dames werden vervaardigd. Bijzonder fraai stucwerk versierde het plafond. Deze zaal is 't type van de zalen, die de meeste andere buitenverblijven in de 18e eeuw onder hun onmisbare woonvertrekken rekenden. Van de meer luchtige zomerwoningen van onzen tijd, waarin de hal zulk een overwegende plaats inneemt, had men nog absoluut geen besef. Wel vond men woningen van nog solider structuur.

Tot deze moet zeker Cronenburg bij Loenen worden gerekend, dat reeds in 1122 door Jan van Cronenburg werd gebouwd, die ten tijde van Dirk VI, graaf van Holland in de Ridderschap van Holland was beschreven. Na diens jammerlijken dood te Leiden kwam 't slot aan zijn neef Gerrit van Velzen, wiens nazaat Geraerd van Velzen er graaf Floris V gevangen zette. Toen de boeren uit den omtrek kwamen om „der Keerlen God” te verlossen, trachtten van Velzen en de overige edelen hun gevangene naar Muiden te voeren om hem van daaruit naar Engeland te transporteren. Maar toen ze zagen, dat dit niet zou gelukken, doodde Gerard van Velzen den graaf. Hijzelf vluchtte met zijn aanhang naar zijn kasteel Cronenburg terug, dat hij echter na een kortstondig beleg aan de bevolking uit de steden en het platteland van Holland en West-Friesland moest overgeven. Hij werd waarschijnlijk door de boeren gruwelijk ter dood gebracht: de legende spreekt zelfs van het vat met spijkers, waarin hij gerold zou zijn. Wat daarvan zij, de bewoner van 't eerste slot Cronenburg heeft geen gelukkig levenseinde gehad: de een beschouwt hem als slachtoffer van den tyran Floris, de ander (een meer moderne opvatting) als de vertegenwoordiger van een trotschen, heerszuchtigen adel, die met graaf Floris, den beschermmer van steden en hoorigen, in conflict kwam. Van de eerste opvatting getuigen de versregelen onder een afbeelding van Cronenburg van 1620: Dit is het huys, waer Velsen vloot Nadat hij Florys hadt gedoot Dat over vierdalf hondert Iaer Allangin syn defensy waer. Waer d'Hartoch quam vandaen En nam de Velser Vorst gevaen, En brach hem waer syn straft bereyt Waert van die kermers aen geseyt Pronck van de Rydder schap ick seght Dat gij hadt dubbelt reen en recht Vermits hij had u bruer vermoort Onnosel, wie heeft ouy gehoort Meer schellem stuck u vrou verkracht Omdat gy syne boel veracht U doot gerolt u bloet roept wraeck Aen die die in u dodt hadt smaek.

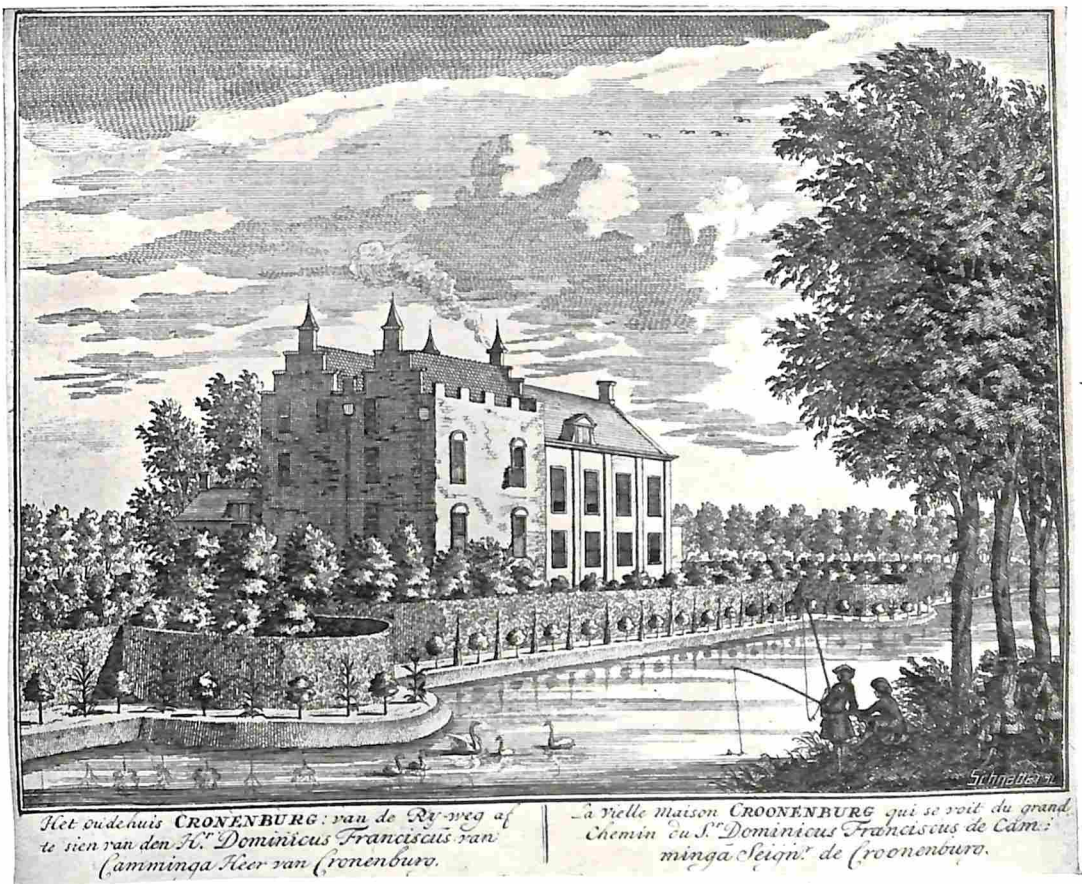
De schrijver springt hier wat vreemd met de historie om, want niet een broer, doch een neef van Velzen werd, wegens manslag, als een gewoon misdadiger ter dood veroordeeld en dat in weerwil der voorspraak van den adel, wat deze natuurlijk niet kon verkroppen. Toen Cronenburg was ingenomen, werd 't gesloopt, doch kort daarna weer herbouwd. Ongeveer 1340 werd Willem, kleinzoon van Willem de Goede, heer van Cronenburg, doch reeds in 1345 werd hij, tegelijk met zijn oom, graaf Willem IV, door de Friezen doodgeslagen. Meermalen werd 't kasteel belegerd, verwoest en weer herbouwd, de laatste maal in 1672, toen de Fransen van Utrecht uit de Vechtstreek overstroonden. 1 Augustus 1672 werd 't door de Fransen bezet, 5 Augustus verlieten ze 't weer, na den zwaarsten toren te hebben doen springen. Daarna kreeg 't rust: van den Pruisischen inval in 1787 had 't niet te lijden, al weken toen vele inwoners der Vechtstreek verschrift binnen de muren van Amsterdam. Wel werd 't nog verscheidene malen veranderd: op de etsen van Ramakers zien we een middeleeuwsch kasteel, dat echter door de fantasie van den teekenaar al te zeer is verfraaid. Immers naast de lage poort verheffen zich twee torens, die daar waarschijnlijk nooit hebben gestaan. Juister is de teekening door A. Waterloo, die een vrij wat eenvoudiger, maar stellig meer waarheidsgetrouwe afbeelding van 't kasteel geeft. *) Langzamerhand verdwijnt 't middeleeuwsche uiterlijk, totdat we in 1836 een wit gepleisterd huis zien, dat kort daarop werd gesloopt, en thans vinden we op de plek, waar eens de trotsche Gerard van Velzen heerschte, wijde akkers met een oneindig verschiets.

Verdwenen is ook het huis Snaefburg, ook Snavelburg genoemd, toen de naam van het adellijke geslacht der stichters was vergeten. De kopergravure van Spilman, naar een teekening van Jan de Beyer, toont ons zijn eigenaardigen gevel en zijn vierkanten toren, in 1696 gebouwd. Nu draagt nog slechts een boerderij aan den straatweg, niet ver van Maarsen, den naam Snavelburg, herinnert aan het geslacht Snaef, dat, naar men beweert, uit Hongarije afkomstig zou zijn. De Snaef's bezaten ook eens het huis Bolestein in Maarsen, dat nog bestaat.

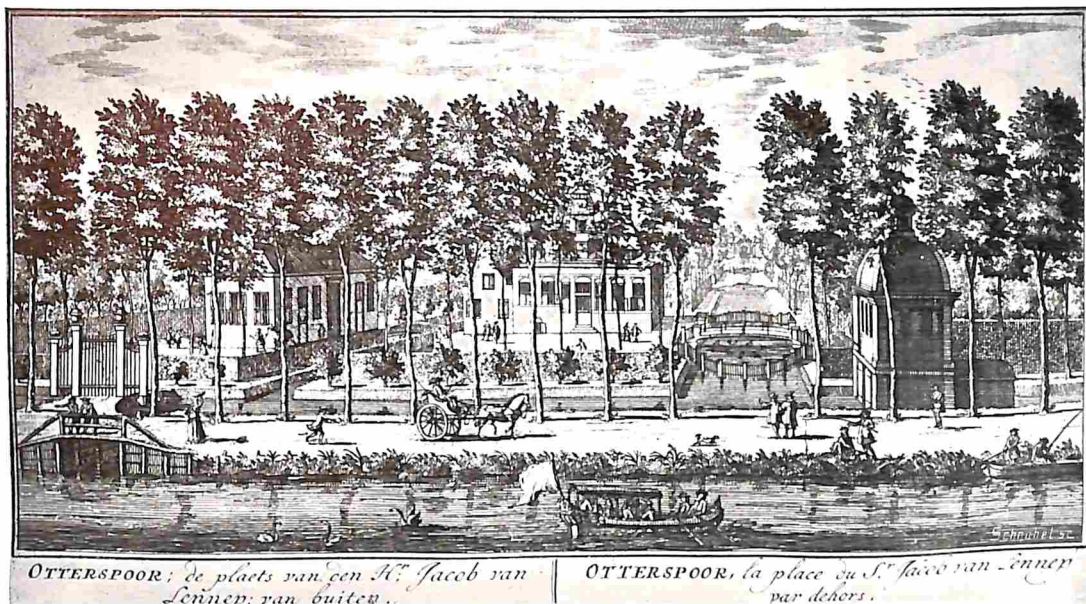
Zoo verdween ook Otterspoor, een vrij antiek huis met hoogen trapgevel (afb. op de volgende bladz.). De tuinen, waar meer hout was dan op andere buitenplaatsen, waren niet zóó kunstig stijf. Wel leed de groote vijver met afgepaalden eendekom aan een vervaarlijke rechtlijnigheid, terwijl er ook een opgesmukte tempel was te vinden.

In 1673 kreeg Otterspoor een zekere vermaardheid, doordien dertien van 's prinsenvolk hier een aanval deden op de trekschuit van Breukelen, waarbij een Franschman en twee boeren sneuvelen, maar veel belangrijks valt er overigens niet van te verhalen. Het Otterspoorsche broek, dat aan de overzijde der Vecht ligt, bewaart de herinnering aan Otterspoor's bestaan. Het behoorde in de 18e eeuw aan de familie van Lennep, evenals het eveneens gesloopte Beereveld, waar Jacob Pieter de Neufville van Lennep woonde: deze laatste kwam bij den brand van den schouwburg

*) De heer Mr. Dr. F. S. Muller, archivaris te Utrecht, was zoo vriendelijk me hierop opmerkzaam te maken.

VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK.
CRONENBURG IN DE 18e EEUW.

OTTERSPOOR; de plaats van een St. Jacob van Leningrad, van buiten.

OTTERSPOOR, la place du St. Jacob van Leningrad, par dehors.

VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK. DE BUITENPLAATS OTTERSPOOR, VAN DE VECHT AF GEZIEN.

te Amsterdam in 1772 met zijn echtgenoot om het leven. Op de plaats van Beereveld ligt thans Rupeimonde.

Onder den sloepershamer viel ook Harteveld bij Maarsen, een imposant huis met monumentaal hek, waar eens Jacob Scott, koopman en reeder op West-Indië, lid der bankiersfirma Everard Scott & Sons verblijf hield.

Ook Vegtenskin, Veenvecht, Lisboa, Angola en Hunthum bestaan niet meer. 't Laatste bezat een koepel, inwendig rijk en kunstig met schelpwerk versierd, beroemd om zijn merkwaardige spiegels, die alles onderste boven keerden. 't Doet ons een eigenaardig denkbeeld krijgen van de vermaken der bewoners der Vechtstreek: kunstig aangelegde tuinen, schelpgrotten, lachspiegels bezorgden hun genoegelijke oogenblikken, terwijl ze in stede van de frissche sport, die nu overal wordt beoefend, zich tevreden stelden met een tochtje in tentjachtjes, die door een paard getrokken of door knechten werden geroeid, terwijl de dames en heeren onder een benauwd dakje beschutting zochten voor de verzengende zonnestrallen, uit vrees de blankheid van hun teint te bederven. Toch is 't aardig een kijkje te nemen in een tijd, waarin de leefwijze zoozeer van de onze verschilt, in een tijd, waarin gekunsteldheid hoogtij vierde. In weerwil hiervan liet hij toch veel na, waarvoor wij het nageslacht altijd dankbaar zullen blijven en waardoor we, wanneer we thans de oevers van de Vecht langs varen, met genegenheid aan dat vroegere terugdenken.

Overneming verboden.

RO VAN OVEN.

HET VINGERHOEDSKRUID.

HET is al jaren geleden, maar het staat mij nog voor den geest, of het gisteren gebeurde. 't Was midden in den zomer, half Juli ongeveer. Ik doolde op mijn ééntje in het „oude Landschap". Aan den overkant van een sloot zag ik lange, slanke bloemen, heele trossen, manshoog bijna, met fraaie purperen kelken, precies

vingerhoeden. Het kon niet missen: dat moest het Vingerhoedskruid wezen. In het wild stond ze niet, maar verwilderd toch wel, want een daglooner — z'n huisje stond er vlak bij — rekende ze onder z'n eigendom, zonder aan het bezit er van ook maar eenige waarde te hechten. Een goed woord en.... ze was de mijne. Maar wat er mee aan te vangen? Ze in den bloei verplanten zou moeilijk gaan. En al gelukte het, dan nog was het met de kleurenpracht gedaan. De plant zou dus blijven staan, totdat ik gelegenheid had, ze te halen. Dat er van het laatste niet veel komen zou, wist ik vooruit wel. Want als ze uitgebloeid is, sterft ze. Wel blijft er aan den voet een gedeelte in het leven, en daaruit ontwikkelen zich ook wel jonge planten, maar die zijn niet zonder moeite in 't leven te houden en geven in het daarop volgende jaar ook lang zoo'n rijken bloei niet als jonge, eenjarige kunnen geven: het gewone verschil tusschen zaailingen en afleggers. Het was mij dan ook alleen om het zaad te doen en ik was er nu verzekerd van, dat het behoorlijk den tijd zou hebben, te rijpen.

De Vingerhoed raakte enkele weken in 't vergeetboek, tot ik er einde September weer aan dacht. Met m'n rust was het uit. Onmiddellijk er op af en uitgekeken, wat er van overgebleven was. De bloemstengels waren verdroogd en hingen geknakt tot op den grond. En in het rond wemelde het van kleine, jonge plantjes, met mooie, fluweelachtig groene blaadjes. Geen goudzoeker, die een goede vondst heeft, kon gelukkiger wezen dan ik op dat oogenblik. „Kinderachtig!" zeggen groote menschen. Het zij zoo. Maar is 't u nooit overkomen, dat u 't hart sneller klopte als ge eindelijk vindt, wat ge lang hadt gezocht?

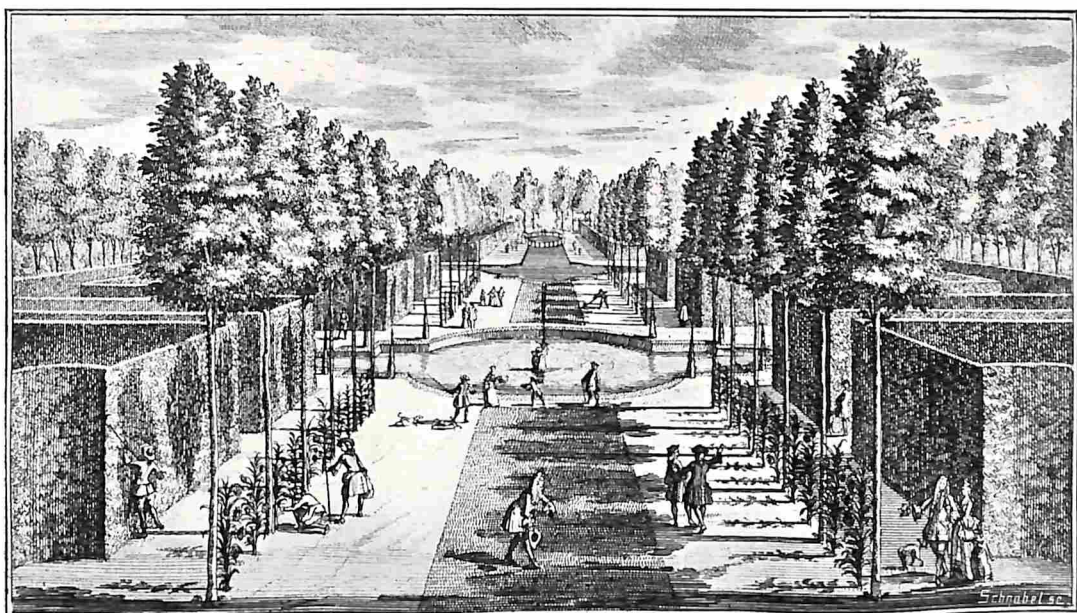
Voorzichtig, met een flinke kluit, tilde ik enkele van die kleine plantjes uit den grond en 'k droeg ze, als jonge vogeltjes, in m'n arm naar huis. 'k Zou het nu niet meer doen, zeg ik zoo bij me zelf. 't Kan wezen. Maar toch....!

Welnu, 'k heb ze op een apart bedje in den moestuin geplant, een voet van mekaar. Ze groeiden goed, ondanks m'n wellicht overdreven zorgen en toen 't voorjaar was, bracht ik ze naar den bloemtuint. De menschen, die voorbij kwamen, keken zich de oogen uit. Zoo iets! Ze moesten eens geweten hebben, waar die bloemen vandaan kwamen! En ieder jaar had ik ze weer, zonder veel moeite. Want wanneer ze uitgebloeid waren, viel een deel van het rijpe zaad op den grond en er kwamen hier en daar tusschen het gras een massa kleine plantjes op, die haastig verder groeiden. Zoo waren het in den naherst zware planten, die in den volgenden zomer weer volop bloemen gaven. Het ééne jaar zorgde dus voor het andere.

Waarom ik die bloemen niet alleen mooi, maar ook zoo interessant vond? Elken dag — en vooral in den morgen — kregen ze bezoek. Zware hommels, tuinhommels, kwamen dan aangevlogen en vlogen bloem na bloempje binnen: eerst de onderste, daarna de volgende in en zoo stuk voor stuk, naar boven toe, tot ze bij de bovenste kwamen, die nog gesloten waren. Soms bleven ze lang in zoo'n bloem. Maar was een ander hun kort geleden vóór geweest, dan duurde zoo'n bezoek slechts een oogenblik. Het was om den honig te doen, die heel hoog, in het bovenste deel, wordt afgescheiden. Ze lag er goed bewaard. Geen regen- of dauwdroppel kon er bij komen. Van bijmenging met water, van vervalsching of melkwassersgedoe geen sprake.

En hoe gemakkelijk was ze te bereiken. Onder, op het onderlipje van ieder bloempje, staan een aantal donkere vlekjes, die te zamen het honigmerk vormen. Ze zijn door een lichter krans omgeven. Dat is de plaats, waar de bezoekers moeten gaan zitten. En verderop, iets naar boven toe, staan stijve haren, waar ze zich met hun voorpootjes aan vast kunnen houden. Zoo hebben ze zich niet ongerust te maken, dat ze naar beneden zullen tuimelen. Aardig dus, zooals het Vingerhoedskruid voor de hommels zorgt. En gastvrij, dat ze is! Niet zelden geeft ze in koele nachten aan haar bezoekers vrij logies. Dan kan men de gezellige brommers 's morgens als verstijfd in de diepe kelken zien zitten.

Maar het is niet om niet, dat de bloem zoo haar huis voor anderen openzet. Ze vraagt arbeid voor het loon, dat ze geeft.

OTTERSPOORS gesicht uit het agterste Cabinet, naar de Vecht.

OTTERSPOOR, vue du Cabinet de derrière vers le Vecht.

VERDWENEN BUITENPLAATSEN IN DE VECHTSTREEK. GEZICHT IN DE TUINEN VAN OTTERSPOOR.

Zwaar is het werk niet, dat ze van haar gasten vergt. Eigenlijk weten ze het niet eens, wat er van hen gevraagd wordt en zoo onbeduidend is het, dat ze het niet eens merken. Onbewust schuren ze met hun rug langs de helmknoppen der meeldraden heen, die zich aan de bovenzij in de kroon bevinden. Den stoffigen inhoud borstelen ze er uit en deze blijft hun in den donzigen vacht hangen. Later, als ze een ander bloempje binnen kruipen, waar de stempel al kleverig is en als een ver vooruit gestoken vinger op hen schijnt te wachten, strijken ze daar een deel van het gele poeder op af. De zaadeltjes in het vruchtbeginsel kunnen nu tot ontwikkeling komen. Zoo staan de hommels in dienst der kruisbestuiving. En komen ze niet, dan bestuift de bloem zich zelf. Want wordt ze het wachten moe — ieder bloempje geeft haar bezoekers vijf à zes dagen den tijd — dan laat ze haar kroontje vallen. Haar helmknoppen strijken daarbij over den stamper heen, zoodat ook nu weer de bestuiving plaats heeft: de zelfbestuiving, wel te verstaan. De zaadzetting behoeft dus in geen geval achterwege te blijven.

En veel zaad, dat ze geeft! Tel de korrels in ieder doosje eens. En ga dan eens na, hoeveel doosjes er wel aan iederen stengel zitten. Het aantal zaadkorrels van een plant loopt in de miljoenen! Of ze ook voor stamhoudertjes zorgt! Dat mag ook wel. Want elk zaadje is klein en de levenskans is dus niet bijster groot.

Het valt altijd op, hoe de bloemen van den Vingerhoed naar één kant wijzen, naar den kant van het licht. Zoo kwaad nog niet. Want van dien kant komen ook de insecten en van daar hebben ze dus de meeste hulp te verwachten.

Een gekweekte variëteit van de wilde, de *Digitalis purpurea*, is de *Digitalis gloxiniaeflora*. Haar bloemen zijn grooter, mooier, doen aan Gloxinia's denken, haar trossen worden langer, voller, zwaarder. Wil men zich met het alledaagsche niet tevreden stellen, zij geeft iets buitengewoons, iets abnormaals, in de goede beteekenis van het woord. En wil men het meeste succes hebben, wil men haar bloemen op 't grootste zien, dan dient men al vroeg, niet later dan half Mei, te zaaien. Ze heeft dan ruim een jaar den tijd, om zich voor te bereiden op wat ze een volgend jaar geven zal.

Waar ze op haar mooiste uitkomt? Langs den rand van een heestervak of hier en daar in een groep van vijf à zeven in een hoek van den tuin of in het gazon. En niet slechts in den bloei, maar ook gedurende den langen tijd daarvoor is ze mooi, met haar breed, als met dons bedekt gebladerte. Een sierplant bij uitnemendheid!

K. SIDERIUS.

Overneming verboden.

UIT HAAGSCHE REGIONEN.

VII.

VAN EN OVER LOUIS COUPERUS.

's-Gravenhage, 25 Juni 1915.

Beste Ad,

HOE kom je er nu in hemelsnaam bij, beste vent, mij dat te vragen? Van de Nederlandsche taal weet ik welhaast niets en nog immer is mijn eerbied onbegrensd voor al die erg knappe leeraars in de Nederlandsche taal- en letterkunde, die zoo alles weten van bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden, aanvoegende en aantoonende wijzen, hoofdzinnen en bijzinnen — gunst, er is nog véél méér wat ze allemaal heel preciesjes weten!

Verborgen in een vergeten hoekske hangt ergens in mijn herinnering de vervagende gedachte, dat ook ik vroeger daarvan verstand heb gehad. Maar dat is al weer zoo lang geleden en met den tijd is ook dit verstand vergleden... in het niet.

In lang verleden tijden maakten wij, schooljongens — wordt er niet boos om, beste vent, ik weet, het woord is thans in onbruik geraakt! — geen opstellen over lezingen van Louis Couperus. Niet alleen, wijl in dien tijd Louis Couperus nog geen lezingen hield en Eline Vere zelfs nog niet gedrukt was, doch vooral omdat in dat tijdvak veel ernstiger onderwerpen opstel-fähig waren. Ik noem: Een bezoek aan het Rijksmuseum (overschrijven uit Pot-

gieter was streng verboden). Een wandeling op de hei (het toenmaals beroemde werk: „Wandelingen door Nederland” moest potdicht blijven). Een dag op zee (niet in Werumeús Buning snuffelen). De bedelaar (Bernard Canter had nog niet veertien dagen als zoodanig gespeeld en Brusse landlooperde nog niet, ten bate van de Nieuwe Rotterdamsche Courant). Wat wil ik worden? (beroepsgidsen waren nog niet uitgevonden, zoodat iedereen weifelde tusschen burgemeester van een mooi dorp en luitenant bij de huzaren); de andere onderwerpen schenk je me wel!

Maar we gaan vooruit, of achteruit — wat eigenlijk hetzelfde is! — nu in 1915 een leeraar van zijn jongens in de vierde klasse van de H. B. S. weten wil, wat ze van een lezing van Louis Couperus denken.

En nu moet ik je aan gegevens helpen? Alleen om jou, beste Ad, gelegenheid te geven den ganschen vrijen Donderdagmiddag op een tennisbaan te hangen, thee te drinken, limonade te zuigen, te slaan, te rennen, gekheid te maken met de jonge meiskens? En je leeraar, eerlijk gezegd, te bedotten? Het laatste vind ik heelemaal niet erg, omdat door alle tijden heen... Laat dit epistel niet aan mijn broer, jouw vader, lezen, beste vent. Hij zou zeggen, dat ik nooit verstandig zal worden; en zijn verwijt zou waarheid bevatten.

Eigenlijk is het heel verkeerd, dat ik zoo onmenschkundig een schrijven als dit stuk papier aan je doe toekomen. Maar je bent nu al achttien jaar oud, je rookt, behalve sigaretten, ook wel eens een sigaar, ik heb je eens achter een whisky-soda in de Kurhaus-bar zien zitten — aan je vader heb ik dit nooit verteld; m'n broer is zoo verstandig en zoo degelijk! — je hebt mij eens, toen ik in rookwolken verborgen zat, het verhaal gebiecht van Truusje... (nu ja, wat doet de naam er verder toe?) we hebben dus al zoo veel geheimen gemeen, over een jaar ga je toch naar Leiden — het groote leven tegemoet! — zou ik dan niet ronduit met je mogen praten, of we geen vijftientwintig jaar, doch slechts vijftientwintig weken in leeftijd verschillen?

Maar je vraagt geen min of meer wijsgeerige bespiegelingen van me, hè vent? Je vraagt, wat in de kleine dagbladwaereld heet: kopij, wat in de grooteschool-jongenswaereld heet: een opstel.

Hier volgen dan, ter verdere bearbeiding door jezelf, mijne gegevens en indrukken over ons gezamenlijk bezoek aan Couperus' lezing in het gebouw van „Die Haghespelers” op de 's-Gravenhaagsche Heerengracht.

Wat al bekende gezichten, dien zwoelen achternamiddag in Verkade's kunstwoning! Dezelfde gezichten van de intieme avondlezingen in de kunstzaal Kleykamp; dezelfde ook, die men bij premières en andere groote avonden bij Verkade ziet. Want de residentie is toch wel heel klein een stadje, als men aan dit verschijnsel slechts even aandacht wil wijden. Zoo spoedig kent men

de gezichtjes en de groepjes, die bij elkaar behooren. En, nog sterker, men mist opeens een figuurtje, dat men vroeger steeds heeft opgemerkt. Zou ze op reis zijn? Onmogelijk! Wie gaat er nu op reis? Zou ze ziek wezen? Och gunst, ziek, in bed, met deze warmte en dit mooie weer, terwijl Scheveningen lonkt en lonkt en lonkt, bewust van haar bekoorlijkheden en... gebrek aan mededinging. La pauvre petite, ziek te zijn, als Louis Couperus bij Verkade zijn Psyche gaat zeggen!

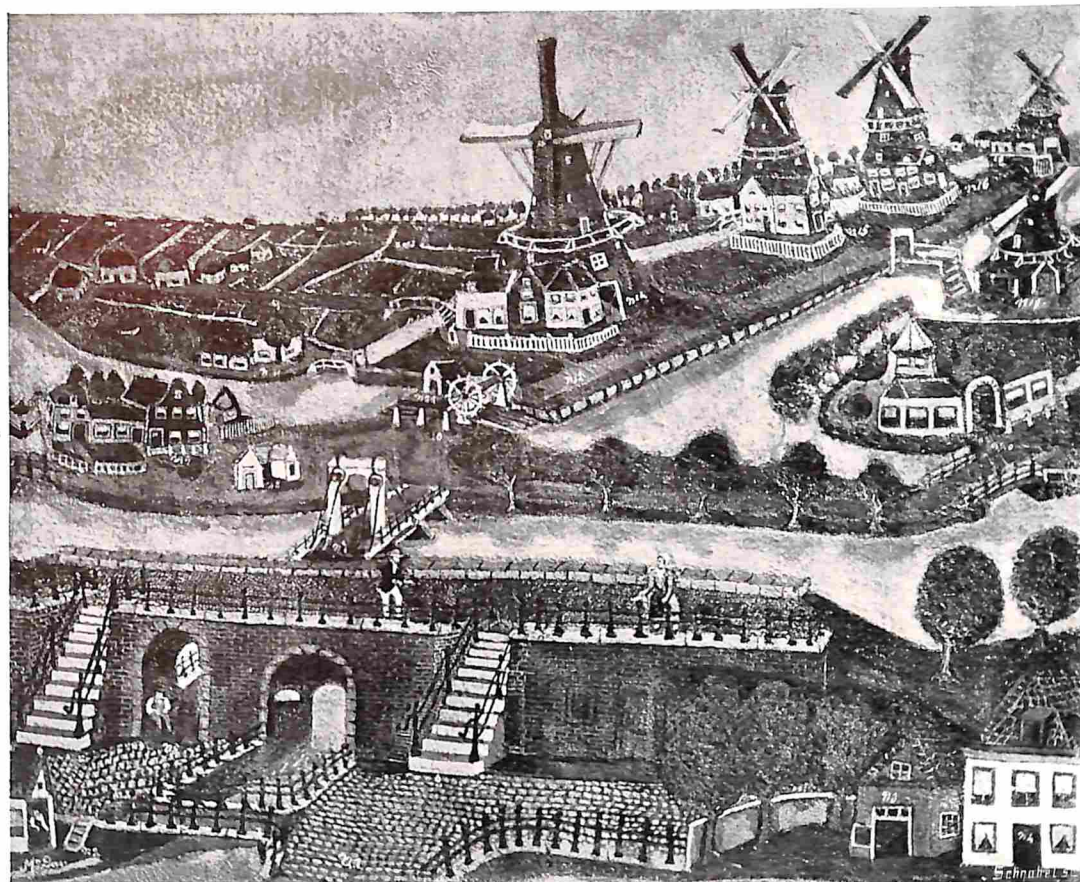
Damespubliek is toch wel het voornaamste deel der aanwezigen bij Couperus' lezingen. Er was één heele lange rij jonge meisjes, onder begeleiding van een oudere bezadigde mevrouw, die onweerstaanbaar de gedachte aan een meisjeskostschool mij opdroeg. En nu liggen dien avond in al die kuise witte bedjes twintig hoofdes te droomen van Psyche, die zweeft door de ruimte, gedragen door de machtige chimera. En ook zij zouden willen zweven, gedragen door sterke armen, het wijde leven tegemoet. Nog een korte pooze slechts, en ze fladderen uit; zal het verlangen dan nog zóó sterk wezen?

Nu smachtte heel de lange rij nog slechts naar de komst van den schrijver-zegger, Louis Couperus. Zooals men in Amsterdam op het Leidscheplein weer spreken kan van: „onze Louis”, zoo spreekt thans heel ons Haagsche waereldje óók van: „onze Louis”. Maar het zijn wel twee heel verschillende persoonlijkheden: Louis

Foto R. Tepe.

HET VINGERHOEDSKRUID.

AMSTERDAMSCH E MOLENS.

DE MOLENS „DE VINK“, DE „ORANJEBOOM“, „DE ZWAAN“ EN „T VISSCHERTJE“ AAN HET MENNONITENPAD IN DE 17^E EEUW, ONGEVEER OP DE PLAATS VAN HET TEGENWOORDIGE RIJKSMUSEUM. AAN DEN OVERKANT DE HOUTZAAGMOLEN „T OSJE“. DAARVOOR HUIZE „SCHOONZICHT“. OP DEN VOORGROND BRUG EN BATTERIJ VOOR DE WETERINGSTRAAT. ACHTER DE OPHAALBRUG DE NOG BESTAANDE OVERHAAL MET (LINKS) 'T POLDERHUIS.

Bouwmeester en Louis Couperus. Ons Haagschen en Hagenaars, is de laatste toch wel het allerdiest!

Wat hebben we geklapt toen de gordijnen vaneen schoven en hij op het tooneel verscheen, temidden van een ameublement, oh, heel weinig meubelen, maar van een onzegbare verzorgdheid...! Hij boog keurig, eens, tweemaal, en zelfs Bino, die toch wel zal weten wat buigen is en hoe men behoort te buigen, had hier een lesje kunnen nemen in buigkunste. Hij is nog jong van uiterlijk, onze Louis, even veertig, zou men hem schatten. Hoe jammer, dat de herinnering aan zijn vijftigjarig feest dan even parten moet spelen aan onze vriendelijkste gedachten; hoe vaak is het koesteren van illusies niet gelijk aan het verzamelen van afgesneden bloemen en bladeren? Het moet al' verdorren!

„Never dress before dinner!“ — zoo iemand, niet Louis Couperus behoeft men deze levenswijsheid te verkondigen. En de enkele brave zielen, die meenden, dat de zegger van Psyche in smoking verscheen, hadden het al even verkeerd als de evenzeer brave hoorders, die den gouden regen in de hooge vaas voor siringen hielden. Doch het schijnt, dat dag- en tooneellicht zich kwalijk tot een nieuw-soort licht kunnen vereenen, zonder misverstanden in het leven te roepen. Wanneer dan aangeboren smaak gepaard gaat met een voortreffelijk kleermaker, is zelfs voor residentieele zielen vergiffenis mogelijk voor zóó on-Haagsch een zonde!

Op het tooneel, tusschen de paar eiken tafeltjes, tusschen de rood zijden, hoogruggige stoelen, stond Couperus achter de zuil, waar soms even een hand, een arm steun zocht, maar weldra hieven beide handen het wit-gebonden boek met de gulden letteren weer omhoog en zong de stem voort het verhaal van de drie zusters: Emerald, wier hart was één enkele steen van robijn, naar men fluisterde; Astra, die tuurde door de mijlenlange telescoop en in wier hoofd alle hemelgeheimen waren gevaren; Psyche, de kleine teere Psyche met de fijne wickjes, te zwakjes — helaas! — om te vliegen.

Nooit heeft de Ziel kunnen leven temidden van Hooghartigheid en Alwetendheid. Hooghartigheid praat in en op zichzelf, Alwetendheid verheft zich op verworven kennis de Ziel zoekt naar het ongekende, het ongewetene, de Ziel zweeft hoog uit boven de gewone dingen van dit al te gewone leven. Noch Hooghartigheid, noch Alwetendheid zullen dit zoekende zweven en zwevende zoeken ooit leeren waardeeren.

Het is, om een wel erg voor de hand liggend voorbeeld te noemen, hetzelfde met de steden Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage. De hoofdstad heft hoog het hoofd, draagt hoog het hart, wijl in de zeventiende eeuw Holland ging aan de spits der mogendheden en Amsterdam toen ging aan de spits van Holland. De handelsstad aan de Maas verheft zich, wijl in zoo kort bestek Antwerpen is overvleugeld, Hamburg is nabij gestreefd, geen havenstad op het vasteland van Europa in tonnenmaat meer met Rotterdam kan wedijveren. En 's-Gravenhage glimlacht hoog om dit roemrijke verleden, dit zwoegende heden. Wat deert dit

der residentie? Harer zijn andere ge-neugten. In waereldsch opzicht, in mond-dain gedoe, in deftigheid, in uiterlijken schijn, in voornaam nietsdoen, in amb-telijkheid, in regeeringsmacht, in besognes van veelomvattende onbeduidendheid en in nog zoo ontzettend veel dingsigheids meer, die men te Amsterdam of Rotterdam niet acht, en daar ook kwalijk achten kan, gaat de residentie voorop.

Ook hier gaan Hooghartigheid en Al-wetendheid niet langs de wegen, die de Ziel voor zichzelf heeft verkozen.

Juist daarom, geloof ik, voelen wij in de residentie zoo mede met Psyche's lot.

Ook voor ons komt op de loeiende Wes-tenwinden het gevleugelde ros aangevaren. En ook wij klemmen ons vast in de man-nen; wat doet het er eigenlijk toe, waar-heen we zullen zweven? Als we maar zweven kunnen, hoog, vooral hóóg, boven deze al te gewone aarde. Dêez aarde is heel goed voor het huiselijk gebruik van Amsterdammers en Rotterdammers, doch wat is ons huiselijk gebruik?

Staan we al met de voeten op aarde — die zwaartekracht ook! — met de hoof-den zitten we allen midden tusschen de wolken, wachtend, turend, of voor ons ook de chimera zal komen.

Wanneer Couperus dan eindelijk de chimera laat aanstormen, zijn we gerust. Het oogenblik is daar! Met Couperus' stem zet ook ons hart zich uit. Hier is de onverwachte heerlijkheid, waarnaar we gansch ons leven hebben gesmacht. Op-eens is het warm en licht in onze zielen, op de wieken onzer verbeelding stijgen we op, hooger, steeds hooger — geen twee-dekker steeg ooit zóó hóóg!

Hebben we langen tijd gegierd door het luchtruim, dan komt opeens een wee gevoel ons bekruipen: de menscheijkheid in ons

krijgt de overhand; slaap, honger, dorst komen ons kwellen. Hoe ontzettend jammer, dat we maar mensch zijn. We dalen, niet wijl we dalen *willen*, doch alleen wijl we dalen *moeten*; en we schreien ons in slaap — overspannen kinderen, die we zijn.

„Do you like the moon to play with; do you like the stars to run away with?“ We zijn nog niets verstandiger geworden in de vele, vele eeuwen, die verlopen zijn, sedert Psyche wég, vèr wég, vloog, geklemd aan de manen van de chimera, tot op deze dagen, nu we met rustige zekerheid in een tweedekker stappen. Slechts één ding is hetzelfde gebleven: dalen moeten weten slottetòch!

Psyche werd moe, zoo *was* het vroeger; de benzine raakt op, zoo *is* het thans! Staat bij Psyche al spoedig Eros gereed met de zegekar, getrokken door twee griffioen; wij wachten dikwijls vergeefs op de taxi — vooral in dezen tijd van mobilisatie, nu er zoo weinig taxi's zijn!

Eén ding weet ik thans zeker: ik lees Psyche niet meer zèlf, nà het werk door Couperus te hebben hooren zèggen. De teleur-stelling ware onontkôombaar!

Dit herinner ik mij zoo al van Louis Couperus' lezing, bij Ver-kade ditmaal, omdat immers de zalen bij de firma Kleykamp in de Oranjestraat te klein bleken om alle hoorgragen te bevatten. Ja, beste Ad, maar wat zal nu de leeraar in de Nederlandsche taal er van zeggen?

Mooi is het niet wat we doen, dien braven man bedriegen; is het de wroeging, die in mij komt knagen? En als hij je nu een slecht cijfer geeft? Opstellen op school was nooit mijn kracht!

Op Hoop van Zegen! Gegroet door je oom,

HAGANUS.

AMSTERDAMSCH E MOLENS

EEN WOORD TOT BESLUIT.

„B UITEN“, het blad met de mooie platen..... Die mooie platen hebben ons al wat vrienden en vriendinnen gebracht. Of die fraaie illustratie voor ons ook niet een schaduwzijde heeft? Niet zonder pijn denken wij aan de velen, die met trots ons hunne fotografische producten ter opneming aanboden, doch die door onze weigering, noodzakelijk gevolg onzer uiterste gestrengheid in dezen, zich vol verbittering van ons afwendden. Er is meer: de schoonheid der afbeeldingen leidt meer dan ons lief is de aandacht van den tekst af. Het een noch het ander is helaas te vermijden.

Niet verwonderen zal het onze lezers, dat wij, als wij zoo nu en dan bemerken, dat ook „Buiten“'s tekst niet zonder aandacht gelezen wordt, ons hierover van harte verheugen. Maar hoe bemerken wij dit? wanneer blijkt ons dit? Bijna alleen, als fouten of onjuistheden in den tekst voorkomen. Loftuitingen over belangwekkende artikelen, over juiste opmerkingen in „Buiten“ bereiken ons zelden of nooit; aanmerkingen op onjuistheden vormen

voor ons de maatstaf van de belangstelling onzer lezers in ons blad.

Zoo vervullen ons deze aanmerkingen met gemengde gewaarwordingen, met droefheid over de fout, met vreugde over de belangstelling, waarvan de aanmerking getuigt.

Eenige dagen geleden hebben weder deze gemengde gewaarwordingen ons vervuld: van verschillende zijden ontvingen wij aanmerkingen op onderschriften van afbeeldingen bij het artikel „Amsterdamsche molens”. De droefheid overheerschte hier, want ’t betrof slechts onjuistheden in onderschriften van afbeeldingen....

Een der fouten verbeterden wij reeds; de vroegere eigenaar van den voormaligen molen „de Jager” berichtte ons, dat *deze* molen en geenszins „het Luipaard” — welke molen, hoewel vervallen en niet meer dienst doende, nog bestaat — op bladz. 299 was afgebeeld. Een nieuwe emotie wachtte ons: daar komt een lezer ons vertellen, dat de molen, in het volgend nummer (bladz. 309 onder) afgebeeld, niet „de Wolf” is, maar „de Eendracht” die gestaan heeft waar we thans de 2e Nassaustraat vinden. Met behulp van een loupe zien wij op de foto (niet meer op het cliché) deze woorden inderdaad duidelijk op het hek staan. En daar ontvangen wij ook een verbleekte foto van den werkelijken „Wolf”. Dat het heusch „De Wolf” is, de afbeelding van dit dier in de kap, maar vooral de woorden, er onder geplaatst, toonen het duidelijk aan. De foto is op deze bladzijde gereproduceerd; de belangstellenden weten dus, dank zij de vergissing, en hoe „de Eendracht” en hoe „de Wolf” er uitgezien heeft.

Dat er belangstelling was voor dit onderwerp, blijkt ook uit het feit, dat van heel verre een abonné kwam aandragen met een 17de eeuwsch schilderstuk, dat van kunstwaarde geheel, maar van historische waarde gansch niet ontbloomt is. Een reproductie ervan is op de vorige bladzijde geplaatst. Men aanschouwt er de vijf molens op, die langen tijd gestaan hebben op en nabij de plaats, waar zich thans het Rijksmuseum verheft.

De buurt is tot onherkenbaar wordens toe veranderd; slechts de overhaal en het polderhuis bestaan nog en doen thans met hunne knusse landelijkheid vreemd aan in dit tegenwoordig geheel bebouwde stadsdeel.

Ten slotte: onze medewerker Zeldenthuis bericht ons, dat „de Gooier”, een der laatst overgebleven molens, in hem haar dichter gevonden heeft.

HEIMWEE.

DADELIJK buiten het armelijke dorp begint de vlakke heide en ver, heel ver strekt ze in rosbruine eentonigheid zich uit tot aan den rand van het moeras, waar de blanke bloemen der waterlelies zich spiegelen in in het rimpellooze nat van de diepe plassen, die onberoerd steeds liggen, wijl ze door weelderig riet zijn omgeven, dat iedere lente opnieuw met forsche stengels opschiet uit den drassen bodem.

Daar, aan de grens van de schrale heide en ’t droomerige moeras, staat de laatste van de schamele hutten, die de wandelaar voorbijkomt als hij, na het dorp verlaten te hebben, in westelijke richting steeds de breede, mulle heibaan volgt. En wanneer hij binnen treedt, het hoofd gebukt, omdat de deur, aangebracht in den rieten voorwand van ’t havelooze krotje zoo laag is, dan ziet hij aan ’t zuidelijke venstertje, gedoken in een breeden, rieten stoel een kleinen, schralen grijsaard zitten. En wanneer hij nader treedt over den leemen vloer, langs de kreupele tafel, die met een rookend fornuis tot de beste stukken van den inboedel behoort, merkt hij al spoedig, dat het medelijden, waarmee hij bevangen werd toen hij binnen trad in de havelooze kluizenaars-hut, misplaatst was, ziet hij aan de heldere schittering van de kleine oogjes in het tanig rimpelgezicht, hoort hij aan de opgewekte woorden uit den tandeloozen mummelmond, dat hij is aangekomen bij een man, die geniet van zijn laatste levensdagen, ondanks de eentonigheid van zijn eenzaam, armoedig bestaan, daar op de grens van de schrale heide en ’t ontoegankelijke moeras. Hij bidt zijn rozenkrans, hij rookt zijn pijp, hij zorgt voor zijn bijen, zijn kippen en het stukje land waarop zijn rogge groeit en dat alles vult volkomen zijn bestaan, maakt dat hij met een onbezorgd hart en een tevreden glimlach het einde afwacht.

En warmer is ’t nog in zijn gemoed geworden, tevredener is nog de glimlach, die steeds om zijn lippen ligt, sinds hij de wereld heeft leeren kennen, die daar zoo

ver zich uitstrekt buiten de eenzaamheid van zijn heide. Twaalf weken lang, weken, die een aaneenschakeling waren van oneindige, hopeloos trieste dagen en slapeloze nachten, heeft hij gehuisd in die wereld. Toen wist hij, dat hij vermoord zou worden door zijn gevoel van verlatenheid, wanneer hij niet keerde naar de plek, die op een onzalig uur door hem was verlaten. En met een verheugd gemoed keerde hij, om door te gaan aan zijn taak, waaraan hij zestig jaar vroeger begonnen was.

Want twee-en-tachtig was hij, toen hij terug keerde in ’t kleine wereldje waarbij hij behoorde als een boom bij den grond waaruit hij zijn levenskrachten put, en tweeëntwintig jaren telde hij nog maar, toen hij er zich vestigde met zijn jonge vrouw, in ’t havelooze hutje, kort te voren door hem gebouwd uit dennenstammen, riet, en leem.

Met onverpoosden ijver werkten ze samen in gestadigen arbeid elke week van ’s Maandagsmorgens vroeg tot laat des Zaterdagavond op den akker, door hem aangelegd op de uiterste grens van de heide, tegen den moeraskant, waar de bodem wat minder schraal was en wat vochtiger van aard dan hooger op, onder de zengende warmte van de zomerzon.

Ze hadden geen ander vee dan een geit en een troepje kippen, daarom spitten ze hun akker in den nazomer nadat de oogst geborgen was, daarom dekten ze het nieuw uitgestrooide zaad toe met een egge, samengesteld uit puntig gesneden stokken, die zij samen voortsleepten langs den met zweet gedrenkten bodem.

Maar al moesten ze zwoegen, dag in dag uit, met taaie volharding, om zooveel te winnen dat ze voor gebrek bleven gevrijwaard, gelukkig waren ze toch. Want ze voerden een rustig bestaan, ongestoord leefden ze hun zware werkdagen en met voldoening aten ze hun brood, gebakken van ’t koren dat na veel inspanning gewonnen was van den eigen akker.

Eén schaduwzijde maar had hun vlakke leven vol soberheid, dat voor een buitenstaander, gewoon om te genieten van de genoegens dezer wereld, geheel in de schaduw scheen te liggen: hun hoop, dat ze kinderen mochten krijgen, die hen konden helpen bij ’t bebouwen van den akker wanneer ze ouder werden, die voor hen konden zorgen wanneer ze, stram en hulpbehoevend geworden, aan bed en stoel gekluisterd zouden zijn, bleef on vervuld, ondanks lange en vurige gebeden. En toen die hoop eindelijk geheel verdwenen was en de sporen van den ouderdom al vielen te speuren aan de gestalten, gebogen door den harden arbeid van iederen dag, ontstond in ieder hunner de vrees om eerder dan de ander te worden opgeroepen naar de betere gewesten, gelegen buiten het bestek dezer aarde. Hij wist immers dat zij, was ze alleen aangewezen op het onderhoud van den akker en op de zorgen voor ’t groeiende gewas, met haar zwakke krachten nooit heel die uitgestrektheid zou kunnen spitten, nooit ook alleen de zware egge zou kunnen horten langs de oppervlakte, nadat het zaaisel was uitgestrooid. En zij, als ze zag hoe onhandig alles hem afging wanneer hij zich met de huishoudelijke zorgen belastte, die enkele keeren dat zij ongesteld te bed lag, zij zag hem omkomen

AMSTERDAMSCH E MOLENS. DE MOLEN „DE WOLF”.

in den rommel, die er zou ontstaan, wanneer hij ooit alleen mocht achter blijven.

Hun zorgen voor elkaar deed jaar op jaar hun wederkerige afhankelijkheid toenemen en hun gezamenlijke omgang onder dezelfde levensomstandigheden deed hen steeds meer tot elkaar naderen, innerlijk zoowel als uiterlijk. Toen ze zeventig jaar werden beide, waren ze 't steeds dadelijk volkomen eens over zelfs het geringste onderdeel van hun werk en toen ook geleken ze op elkaar als twee druppels water. Het gezamenlijke zwoegen, vijftig jaren lang op den gemeenschappelijke akker had beider figuren even diep doen buigen, het eten uit denzelfden soberen pot, had hen alle twee even schraal en mager gemaakt, het opzien tot elkaar in trouwe afhankelijkheid, het bidden van dezelfde gebeden, elken dag opnieuw, had op beider aangezicht den stempel gelegd van stille vroomheid en trouwe zorg. Toen ze zeventig werden en nog flink en gezond waren allebei, rees er in ieder van hen de blijde hoop en de stille verwachting dat ze bestemd zouden zijn om samen op denzelfden dag te scheiden van 't aardse bestaan en door die verwachting maakten de zorgen, die ze steeds voor elkaar gekoesterd hadden, plaats voor innige vreugde. En geschraagd door die vreugde, bleven ze in staat om met blijde opgewektheid hun werk te verrichten op den akker, al voelden ze de stramme leden pijnlijk en moe, na elken werkdag.

De dagen rijden zich aaneen tot weken, de weken tot jaren en met ieder nieuw jaar dat hen voor elkaar gespaard had, werd vaster in beiden de overtuiging, dat ze voor elkaar bestemd zouden blijven, al de dagen van hun aardse bestaan.

Toen, eenentachtig waren ze beiden, kwam de felle slag.

Op een mooien voorjaarsdag, een dag, dien zij bestemd hadden om de laatste hand te leggen aan den haverakker, was zij des morgens niet in staat om op te staan, voelde ze dat haar laatste levenskrachten bezig waren haar te begeven. En verwonderd keek ze naar hem, dat hij niet naast haar lag, scheidende als zij van de aarde, maar bedrijvig zich opmaakte naar zijn naasten buur, opdat die den pastoor zou waarschuwen. Bezorgd keek ze tot hem op, toen hij, hijgend nog van de inspanning, die de verre tocht hem gekost had, weer aan haar bed zat, zorg en teleurstelling bleven zich afteekenen op haar gezicht nadat de pastoor haastig was komen loopen van 't verre dorp en haar de heilige genademiddelen had toegediend, met smartelijk gevoel ging ze een paar uren later de eeuwigheid in, want ze wist te gaan zonder hem, die star en wezenloos wel, maar gezond naar lichaam toch, steeds aan haar zijde was gebleven.

De haverakker bleef onbezaaid, want dagen lang zat hij wezenloos te suffen in haar stoel aan 't venster waar steeds haar vaste plek was geweest. 't Was hem of mét haar alles in hem en om hem gestorven was en toen een week na haar begrafenis de pastoor, gewaarschuwd door zijn bureu, weer de schreden richtte naar zijn hut, was hij bijna verkommerd van ellende en honger. De oude herder, gewoon om troostend en bemoedigend rond te gaan, wist zelfs bij hem den juisten toon te treffen, wist verkwikkenden balsem te gieten in zijn gemoed. Maar onverschillig bleek hij geworden voor alles wat van deze aarde was, voor zijn woning, voor zijn akker, voor zijn kippen en zijn geit. Daarom leek het den ouden herder beter dat hij, op zijn leeftijd en met zijn zwakke krachten, niet alleen achter bleef daar aan den verren heikant en hij stelde voor om moeite te doen voor een plaats in 't liefdehuis in de stad, waar veel ouden als hij een kalm levenseinde vonden bij trouwe zorgen van liefderijke zusters.

Gewillig knikte hij toestemmend — wat deed het er toe waar hij 't laatste restje van zijn leven sleept, nu zij toch niet meer naast hem ging? Alles leek hem immers even zielloos en dor, en daar, waar hij niet steeds opnieuw werd herinnerd aan alles wat hij met haar samen gedaan had, vond hij misschien wat meer rust dan in hun gemeenschappelijke woning.

Drie weken reeds nadat hij den pastoor zijn toestemming had gegeven, kwam die met een karretje rijden van het dorp om hem te halen en te voeren naar de stad, naar 't goede huis van de Zusters van Liefde.

Vriendelijk werd hij daar ontvangen, met goede zorgen werd hij behandeld, en volop aanspraak vond hij bij de praatgrage oudjes, die met hem genoten van de weldaden van het huis. Al het vreemde, het ongekende, omvatte hem geheel, maar na eenige weken, toen hij eraan gewend was en niets nieuws meer erin vond, gingen als vanzelf zijn gedachten weer uit naar haar en naar zijn hut aan den heikant, waar hij bijna zestig jaren lang samen met haar gezorgd en gezwoegd en gebeden had. In slapeloze nachten viel op hem het verlangen om terug te keeren naar de rust en de eenzaamheid van de verre heide aan den moeras-kant, waar zijn waardeloze hut was blijven staan, zijn schrale akker was blijven liggen en waar alles herinnerde aan haar, waar 't hem zijn zou of zij niet heelemáál was weggegaan van hem, of er nog iets van haar in hem en om hem was.

En begon na zoo'n nacht de nieuwe morgen te grauwen, dan week wel het pijnigende van de beklemming der verlatenheid op zijn nieuwe woonstee, maar hinderlijker werd hem toch elken dag de omgang met menschen, die geen van allen haar gekend hadden en onwillig zich afwendden van hem als hij 't ooit eens waagde om over haar te spreken. En steeds sterker werd in hem 't verlangen om terug te gaan naar hun gemeenschappelijke woning in de schrale, verre eenzaamheid; zóó diep vrat zijn heimwee in hem dat hij nog stiller en treuriger werd dan hij geweest was in 't begin, nadat zij van hem was heengegaan. Steeds meer gebogen werd zijn houding, steeds meer vervallen zijn gezicht, doch hij waagde 't niet om iemand te spreken over zijn verlangen, omdat hij vreesde nergens medegevoel te vinden.

Maar de scherpe oogen van de goede moeder van het huis hadden gezien dat er iets knaagde aan zijn ziel en toen ze opmerkte, dat het niet iets was van voorbijgaanden aard, dat hij steeds stiller en treuriger werd, liet ze hem alleen bij zich komen, vroeg ze hem met haar zachte, warmstem, waarin medelijden trilde met hem, stumperigen grijsaard, waarom 't hem zoo droef te moede was. Stug weigerde hij eerst om te antwoorden, vreezend dat hij bij haar ook onwil zou vinden om iets te begrijpen van zijn leed en zijn verlangen. Maar zij bleef aandringen met tegemoetkomende woorden en smeekende stem om toch openhartig zijn leed uit te zeggen, plechtig beloofde zij, dat ze hem helpen zou zooveel ze kon.

Toen brak hij, toen zeide hij uit al het leed dat zich in hem had opgekropt, weken, weken lang al, toen waagde hij 't om uit te snikken zijn groot, zijn onweersaanbaar verlangen om terug te gaan naar de plek, waar hij samen met haar geweest was, bijna zestig jaren lang.

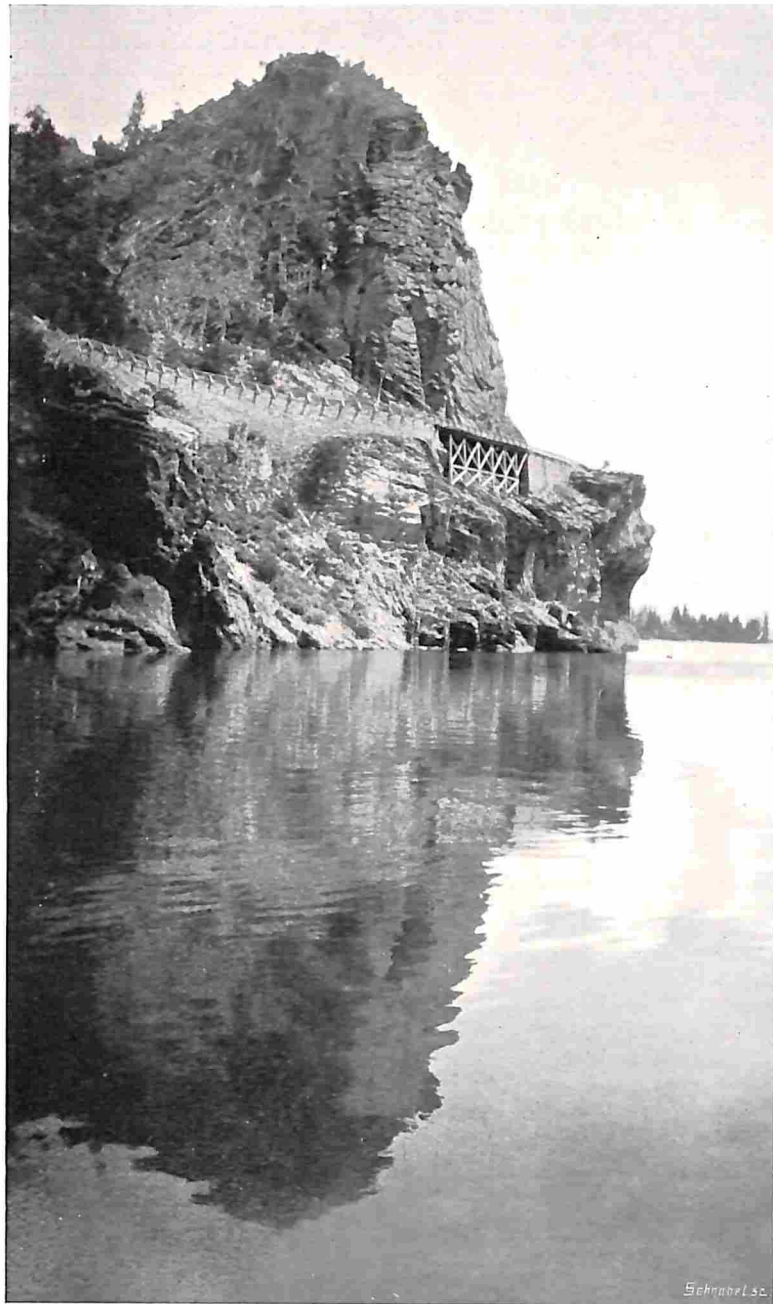
De overste met haar warme gemoed van vrome vrouw proefde mede zijn leed en zijn verlangen, beloofde hem met warmen druk aan zijn oude, eeltige handen, om voor hem te doen wat ze kon.

Een maand later keerde hij terug naar zijn hutje op de heide, die vol aantrekkelijkheid voor hem was, nu hij de koude, meedoogenloze wereld had leeren kennen, waar niemand meevonde met hem, waar niets hem herinnerde aan haar.

Vier jaren lang al bidt hij nu dagelijks zijn rozenkrans, rookt hij zijn pijp, zorgt hij voor zijn bijen, zijn kippen en 't stukje land waarop zijn rogge groeit en tevreden is hij met zijn lot. Want sinds hij de wereld heeft leeren kennen waarin niets van haar was, is 't hem daar in hun gemeenschappelijke kluis geworden alsof zij steeds bij hem en om hem is.

En kalm wacht hij het einde af, verbeidt hij het oogenblik waarop hij weer naast haar zal mogen gaan in de goede gewesten, buiten het bestek dezer aarde.

J. RIETEMA.

IN MOOI-CALIFORNIË.
CAVE ROCK EN TAHOE MEER.